

REVISTA ORTODOXĂ

**PUBLICAȚIA ON-LINE
A
ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI**

NR. 1/2018

EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI

COLEGIUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

ÎPS Acad. Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA,
Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei

MEMBRI:

Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN
Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN IVAN
Pr. Conf. Univ. Dr. PICU OCOLEANU
Pr. Conf. Univ. Dr. CONSTANTIN BĂJĂU
Pr. Lect. Univ. Dr. ION REȘCEANU
Pr. Lect. Univ. Dr. IOAN SORIN BORA

REDACTOR ȘEF:

Pr. Lect. Univ. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE

COORDONATOR REVISTĂ:

Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR

CORECTOR REVISTĂ:

Pr. Dr. CĂTĂLIN DAN
Drd. DORU MARCU

TEHNOREDACTARE:

VALENTIN CORNEANU

CUPRINS

TEOLOGIE ȘI VIAȚĂ:

Pr. Conf. Dr. CONSTANTIN I. BĂJĂU, *Mărgăritare din teologia Canonul celui Mare*.....4

ANUL OMAGIAL:

Pr. drd. CORNELIU DOGARU, *Credință, unitate și dreptă mărturisire de credință. Clopotele învierii în și din adâncuri, rugăciune și slujire la isihăstii temnițelor comuniste*.....7

BREVIAR LITURGIC:

Pr. drd. FLORIN VÂNĂTORU, *Tradiții și obiceiuri din perioada Postului Mare. Despre perioada Postului mare*.....19

BISERICI ȘI MĂNĂSTIRI DIN OLTENIA:

Pr. lect. dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE, *Biserica Obedeanu - 270 de ani de la temeluire: O flacără a Ortodoxiei în Cetatea Craiovei*.....36

BIOGRAFII LUMINOASE:

Drd. IORDACHE FLORIN EUGEN, *Reflecții politico-teologice la Nichifor Crainic*.....39

POVEȚE PASTORALE:

Pr. MARIAN BOGDAN NIȚULESCU, *Pastorația persoanelor singure, victime ale migrației*.....56

CUVÂNT DIN AMVON:

Pr. conf. dr. SERGIU-GRIGORE POPESCU, *Cuvânt de învoățătură în Duminica a cincea din Postul Mare, Marcu 10, 32-45; Luca 7, 36-50*.....59

Pr. ION-CRISTIAN MORLOVA, *„Milă voiesc, iar nu jertfă” (Matei 9, 13)*.....66

Mărgăritare din teologia Canonul celui Mare

„De unde voi începe a plânge faptele vieții mele celei ticăloase?... Ca tâlharul strig Ție: pomenește-mă! Ca Petru plâng cu amar: iartă-mă, Mântuitorule! Primește-mi tânguirea, ca oarecând pe a canaaneencei”.

Maica noastră Biserica se bucură din nou văzând pe fiii ei adunați în lăcașele sfinte, ca să se roage, nu mai puțin decât în alți ani, la începutul Postului Mare. Mântuitorul, capul Bisericii Sale, ne întărește până la orele târzii de rugăciune și ne ajută să învingem neputințele trupului nostru. Și măcar că hrana trupească este acum mai puțin îmbelșugată, post fiind, hrana cea sufletească, oferită nouă, este îndestulătoare. Căci se spune că, pe măsură ce trupul se nevoiește, sufletul omului înflorește.

Sfântul Andrei Ierusalimiteanul, sau Criteanul, “cel plin de har și de daruri”, ne-a adunat din nou în sfintele biserici, la rugăciune. Canonul său ne-a readus aminte de vremelnicia zăbovirii noastre pe acest pământ, dar ne-a întărit și nădejdea în înviere, având în față praznicul Învierii Domnului, întocmai cum alpinistul ce urcă pe cărarea muntelui privește neconținut spre vârf, unde trebuie să ajungă. Și pe măsură ce urcă, încrederea lui crește.

Noi toți suntem ca niște alpiniști, chiar dacă trăim aici, în câmpia dintre Carpați și Dunăre. Țelul ne este dobândirea învierii noastre și spre ea mergem. Și precum alpinistul nu poate lua în rucsac, în urcușul său, multe bunuri materiale, căci ele îl împovărează, tot astfel Sfântul Andrei ne învață că putem lua cu noi din această viață numai roadele duhovnicești, pe care sufletul le poate duce, dacă le-a adunat în cămara sa, mai ales acum în post. Și dacă le-am adunat, să fim cu luare aminte, ca hoțul de diavol să nu ni le fure.

Pe harta călătoriei noastre spirituale, Biserica a așezat repere, așa cum pe tresele montane sunt așezate plăcuțe indicatoare. Duminică întâlnim primul dintre aceste repere. Este Duminica Ortodoxiei, ca să avem confirmarea că am plecat pe drumul cel bun. Duminicile viitoare sunt închinare altor călăuze ale noastre: Sfântul

Grigorie Palama, Cuvioasa Maria Egipteanca și, mai ales, Sfânta Cruce. Ca să nu ne temem că ne vom pierde!

Canonul acesta ne-a trezit din nou sufletul la realitatea vieții efemere. Ne-a așezat înaintea atâtea exemple de drepti și de sfinți, zugrăvindu-ne strădaniile lor pentru virtute. Imnograful așteaptă de la noi râvnă în imitarea lor, a pildelor lor, imitarea chipului cum ei au făcut binele, dar și îndepărtarea de cei răi și păcătoși, ca să nu cădem în prăpastia păcatelor lor.

Sfântul Andrei Criteanul ne-a chemat să scoatem răul, păcatul și viciul din viața noastră și ne-a luminat mintea, ca să vedem mai bine drumul mântuirii. Ne-a poftit să intrăm și noi în ceata rugătorilor, unindu-ne glasul cu glasul lor, nădăjduind că vom fi ascultați. Iar glasul dulce al slujitorilor din biserici și răspunsurile minunate ale credincioșilor participanți la slujbă sunt expresia sublimă a căinței noastre. Am simțit cum voința ni s-a mișcat spre lucrarea faptelor bune. Ne-am umplut și noi de râvnă, dorind să imităm pildele bune ale celor din Scriptură. Am învățat să fim mai atenți la fapte, ca să nu cădem în prăpastia pe care propriile păcate o deschid înaintea noastră.

Am simțit muștrarea conștiinței, pentru cele ce am greșit și dorința de îndreptare. Am coborât în adâncul ființei noastre și am aflat acolo acea dorință de îndreptare. Ne-am redescoperit, am devenit judecătorii propriului suflet, nădăjduind astfel că nu vom mai fi judecați la Înfricoșătoarea Judecată. Știm că, mărturisindu-ne păcatele, inimile noastre nu vor rămâne pe mai departe la fel de învârtoșate și pervertite.

Plecăm de la biserică având în urechi și în inimă cuvintele condacului: „Suflete al meu, scoală! Pentru ce dormi? Sfârșitul se apropie și vei să te tulburi. Deșteaptă-te, dar, ca să se milostivească spre tine Hristos Dumnezeu!”. Amintirea păcatelor noastre și iminența Judecății ne cheamă la pocăință, la deșteptare, la venirea în fire a sufletului.

Întruparea Fiului lui Dumnezeu, culminând cu moartea, Învierea și Înălțarea Sa, sunt cele ce ne-au adus nouă mântuirea. Iar Canonul cel Mare ne reamintește că nădejdea noastră stă în Hristos.

Cu toții nădăjduim la mila lui Dumnezeu. De aceea, de atâtea ori am cântat în aceste seri: „Miluiește-mă, Dumnezeule, miluiește-

mă!". „Ajutor și acoperitor s-a făcut mie spre mântuire. Acesta este Dumnezeuul meu și-L voi slăvi pe El”.

Canonul Mare se numește Canonul de pocăință, fiindcă ne ajută să deschidem ușa inimii noastre spre pocăință, mărturisindu-ne starea de păcătoșenie. De aceea, ne întrebăm: „De unde voi începe a plânge faptele vieții mele celei ticăloase?”.

Privim la viața dreptilor și a sfinților, amintiți în Canon și în Scriptură, și însetăm și noi de dorul mântuirii. Faptele lor vrednice sună ca un ecou în conștiințele noastre, din care vrem să deștrădăcinăm răul și să alungăm rușinea păcatului. Cerem Mântuitorului să ne afle și pe noi întocmai ca pe oaia, sau drahma cea pierdută. Cerem și noi smerenia vameșului și vărsăm lacrimi de pocăință, căci: „Se apropie, suflete, sfârșitul... Vremea se scurtează... Lângă ușă este Judecătorul”.

Știm că „n-a fost în viață păcat, nici faptă, nici răutate”, pe care să nu o fi lucrat și sufletul ne este atras spre pământ, ca femeia gârbovă din Evanghelie. De aceea, strigăm: „Dumnezeule, păcătuit-am Ție, milostivește-Te spre mine!”.

Mulțimea păcatelor noastre este ca mulțimea valurilor mării: nenumărată. Cu greu conștientizăm tragismul condiției noastre umane păcătoase. De aceea, Sfântul Andrei Criteanul ne îndeamnă: „Întoarce-te, căiește-te, descoperă cele ascunse! Grăiește lui Dumnezeu, Cel ce știe toate!”. Întreaga slujbă a Canonului Mare este o rugăciune către Mântuitorul și Judecătorul lumii, ca El să se milostivească spre noi. De aceea, zicem: „Ca tâlharul strig Ție: pomenește-mă. Ca Petru plâng cu amar: iartă-mă Mântuitorule. Strig ca vameșul, lăcmez ca păcătoasa. Primește-mi tânguirea, ca oarecând pe a canaaneencei!”.

Cerem în aceste seri binecuvântate și mijlocirea Sfântului Andrei, mulțumindu-i pentru darul minunatei lui slujbe. Și pentru că Mântuitorul va fi Judecătorul nostru, ne rugăm Lui simplu: „Judecătorul meu și cunoscătorule, Cel ce va să vii iarăși cu îngerii să judeci lumea toată... să te milostivești și să mă miluiești, Iisuse, pe mine, care mult Ți-am greșit! Amin!”.

Pr. Conf. Dr. CONSTANTIN I. BĂJĂU,
Facultatea de Teologie din Craiova

ANUL OMAGIAL:

Credință, unitate și dreaptă mărturisire de credință. Clopotele învierii în și din adâncuri, rugăciune și slujire la isihăstii temnițelor comuniste

„Mai ales noi, preoții, suntem datori să facem cunoscută credincioșilor jertfa mucenicilor noștri. Propovăduirea muceniei acestora, ne va întări în credință și ne va ajuta foarte mult la mântuirea sufletelor noastre” (Ieromonah Augustin).

Martirii temnițelor comuniste cu precădere din Romania au fost adevărate altare de jertfă pentru toate generațiile care au urmat după ei. Aceștia, ca adevărate modele ale generațiilor de după ei, n-au făcut altceva decât să arate ce înseamnă a fi român și ce înseamnă să-I urmezi lui Hristos, din perspectiva Evangheliei Lui.

Nimic nu-i împiedicau să spună adevărul fie că erau preoți, medici, judecători, oameni politici, țărani simplii. Aveau un singur țel: dragostea de neam și Biserică.

Majoritatea acestora credeau într-o Românie cu principii morale sănătoase, voiau ca aceasta să devină revigorată din punct de vedere moral, iar această revigorare nu era decât întoarcerea la Biserica lui Dumnezeu. Această întoarcere la Biserica lui Dumnezeu presupunea o dragoste nemărginită pe care Hristos a însuflat-o, dragoste îndreptată nu numai spre prieteni ci și spre dușmani.

„Prieten și dușman”, două cuvinte paralele care, după rațiunea omenească, nu-și au locul împreună, însă duhovnicește vorbind, dragostea din Sfânta Evanghelie, propovăduită de Hristos, aduce atât prietenul cât și dușmanul la o egalitate, așa încât atât unul cât și celălalt sunt chipuri ale lui Hristos: „Ați auzit că s-a zis: să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrășmașul tău. Iar Eu vă zic: iubiți pe vrășmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc” (Mt. 5, 43-44).

Înainte de a deveni „bandit”

Nu este de mirare faptul că toate elitele neamului românesc, înainte de instalarea regimului comunist, aveau o poziție bine determinată în societate. Învățătorul, preotul, medicul făceau totul din dragoste pentru cei pe care îi păstoreau. Oamenii politici, adevărate somități ale poporului român, slujeau cu credință pe fiecare român în parte. Legea morală, corectitudinea, credința în Dumnezeu îi făceau pe aceștia adevărate „slugi binecuvântate” ale neamului.

Oameni devotați ai poporului: Radu Gyr, Nichifor Crainic, Mircea Vulcănescu, Iuliu Maniu, Pr. Dumitru Stăniloae, Pr. Arsenie Boca, Pr. Arsenie Papacioc, Pr. Iustin Pârvu ș. a., monahi și monahii au îndurat caznele închisorilor comuniste din motive absolut neîntemeiate, fără nicio logică, numai pentru faptul că erau oameni de vocație; toți aceștia au mărturisit că singurul suport din închisoare era rugăciunea lui Iisus. Cine oare și-ar fi închipuit că în epoca apropiată nouă, oameni de o asemenea anvergură au devenit adevărați isihăști în cele mai grele condiții? Însă, la Dumnezeu toate sunt cu putință. Ei se bucurau și se laudau în suferințe: „Ne laudăm în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare și răbdarea încercare, și încercarea nădejde” (Rom 5, 3).

Pentru acești oameni Cuvântul Evangheliei era lege și înainte, dar mai ales în temniță, chiar în timpul așa-zisei reeducări: „Oricine va mărturisi despre Mine înaintea oamenilor, și Eu voi mărturisi pentru el înaintea Tatălui Meu care este în ceruri” (Mt. 10, 32).

De remarcat printre aceștia este Valeriu Gafencu care, acolo, în timpul cumplitei boli de plămâni, își ajuta semenii dându-le acestora porția lui de streptomycină (antibiotic). Nicolae Steinhardt l-a numit „Sfântul închisorilor”. El este, după cum spune monahul Moise, „una din cele mai impresionante figuri care s-a înălțat la o admirabilă trăire duhovnicească în condițiile vieții de temniță”¹.

Părintele Calciu Gheorghe spune despre acest „sfânt al închisorilor”: „...nu am nicio îndoială că este sfânt; a trăit Cuvântul Lui Dumnezeu la o înălțime de neînțeles pentru noi”².

Acesta este un exemplu al întemnițaților care, acolo unde nu aveau voie să vorbească de Dumnezeu, acolo L-au găsit în mod desăvârșit. Adevărați isihăști contemporani, ei L-au găsit pe Hristos

¹ MONAHUL MOISE, *Sfântul închisorilor*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2007, p. 8

² IBIDEM, pp. 8-9

prin rugăciunea inimii.

Această elită a poporului român a cunoscut înainte de toate, umilința, acea umilință provocată de ura unora care nici măcar nu știau să numere sau să citească, și acceptată din smerenie de cei care până atunci erau: „domnul învățător”, „domnul judecător”, „domnul doctor”, „părinte” etc. Pe aceștia, care erau adevărate modele morale, îi făceau să se simtă ca niște parii ale societății.

Aici erau dezumanizați, nici măcar numele și prenumele nu mai existau, erau însemnați cu cifre fiind numiți pe scurt, „bandiți”. Iată, acești oameni colosali care se agățau de orice regulă morală pentru a aduce România pe cele mai înalte culmi ale moralității, erau aici dezumanizați prin cuvântul „bandit”.

Acești „bandiți”, după ce erau bătuți și chinuți în mod inimaginabil pentru niște lucruri inventate și pentru faptul că nu aduc informații despre alți prieteni ai lor, erau condamnați după bunul plac al unor judecători, și aceștia slugi ale regimului comunist, la 20-25 de ani muncă silnică, erau trimiși în mină iar gardienii erau avertizați că erau expuși pericolului: „Vedeți că aveți de-a face cu cei mai periculoși oameni, să stați bine cu privirea la ei și la distanță, că sunt cei mai mari criminali !”³.

Spre surprinderea gardienilor, acești „bandiți” se respectau între ei. Ei, „bandiții”, se adresau cu: „Părinte”, „Domnule profesor” etc., încât gardienii erau puși în fața unor oameni civilizați și care gândeau normal, nepregetând nici o clipă să se facă jertfă pentru altul.

Hristos în mijlocul nostru

Cele mai vestite închisori pentru deținuții politici și pentru ceilalți „dușmani ai poporului” și totodată cele mai aspre, pe lângă cele 160 de închisori mai mici și alte lagăre de muncă, erau la Suceava, Aiud, Gherla, Baia-Sprie și înfricoșătorul Pitești unde reeducarea era apogeul torturii.

Este greu de spus unde erau torturile mai mari. Cert este faptul că în aceste fabrici de suferință, unde bătaia și umilința făceau parte

³ *Ne vorbește părintele Justin*, Fundația Justin Pârvu, vol. I, 2011, p. 40

din viața lor, ei erau cu gândul la Dumnezeu. Erau convinși că, cu cât erau mai încercați, cu atât erau mai iubiți de Dumnezeu. Își repetau, uneori obsesiv, că forța rugăciunii este aceea cu care trebuie să lupte în acel iad care, mai târziu a devenit pentru ei, **ÎNVIEREA** (transformarea lor în creștini trăitori autentici).

Sigur că în această „mlaștină a disperării”, cum o numește Dumitru Bordeianu în mărturiile sale, cei care nu-l găseau pe Hristos, erau expuși nu numai morții sufletești, ci și celei trupești, unii ajungând la sinucidere. Noi nu putem să judecăm acest lucru, având în vedere ororile din închisoare (frigul, foamea, bățiile, umilința), care i-au dus pe unii la fapte necugetate (sinucideri, trădări în masă, declarații false pentru a scăpa de anchete, înverșunarea unora față de alții etc.). Ceea ce trebuie văzut este faptul că în acest infern cei mai mulți dintre întemnițați L-au adus pe Hristos în mijlocul lor.

Virgil Maxim, în cartea lui „Imn pentru crucea purtată”, spune: „Între acceptarea suferinței pentru o cauză de onoare și binele egoist și îngâmfat, noi acceptăm suferința. Aici e deosebirea de ideal și de slujire. Așa rămânem în Adevăr... Hristos e mereu osândit în fiecare din cei care-L mărturisesc, răstignit de toți pilații puterii pământești pentru a nu-și pierde scaunele”⁴.

Un răspuns dat gardienilor și unor anchetatori de către un deținut politic a fost: „Înțelepciunea oamenilor veacului acestuia este nebulie înaintea Lui Dumnezeu”⁵.

De la „bandit” la chipuri patericale

Se știe că în aceste închisori unde rugăciunea era hrana lor de bază, deținuții, unii dintre ei, se transfigurau, se asemănau nu numai după chip, ci și după asemănare cu Dumnezeu.

Erau unii deținuți (despre unul dintre ei am vorbit-Valeriu Gafencu) care Îl trăiau în mod real pe Hristos. Părintele Gheorghe Calciu spunea: „Nu am nici o îndoială că este sfânt; a trăit cuvântul Lui Dumnezeu la o înălțime neînțeleasă de noi”⁶. Dar, cu siguranță acea fortăreață satanică găzduia o mulțime de astfel de oameni.

Nu putem să nu ne amintim de *Mircea Vulcănescu* pe care

⁴ VIRGIL MAXIM, *Imn pentru crucea purtată*, Ed. Antim, 2002, p. 72

⁵ MONAHUL MOISE, *op. cit.*, p. 91

⁶ IBIDEM, pp. 8-9

conducerea penitenciarului din Aiud voia să-l extermină trimițându-l la izolare la Zarcă, o celulă neîncălzită în care deținuții dormeau direct pe beton. A venit în ajutorul unui tânăr, încălzindu-l pe acesta cu trupul lui, ca tânărul să nu moară. Tânărul era foarte bolnav, refuzându-i-se asistența medievală. Bineînțeles că tânărul își revine⁷.

Testamentul lui, este simplu: „Să nu ne răzbunați!”

El, Mircea Vulcănescu, era foarte respectat de colegii de suferință. Era omul care avea acea „inconștiență” binecuvântată de a-și sacrifica viața, lăsându-se pe sine.

Un alt om de mare valoare, mai puțin amintit, este *doctorul Uță*. Toată viața lui a fost o renunțare pentru aproapele. Renunțările lui au dat viață multora.

Mărturisirea unui coleg: „Cel care se îngrijea de aceștia, cel care își dădea hrana lui primită ca oricare deținut de la închisoare, era domnul doctor Uță”.

Dacă cineva chiar din familia gardienilor cădea la pat, singura speranță era doctorul Uță. Tot ce făcea, era din dragoste pentru om.

Oltean din Vela județul Dolj, *Gheorghe Jimboiu* este reprezentat ca cea mai frumoasă figură de la Târgul-Ocna după Valeriu Gafencu, om care a pășit peste pragul sfințeniei, care radia numai bunătate, trăia numai pe coordonatele dragostei față de celălalt, lipsit de ură, și nesuportând pic de răzbunare.

„Personalitatea lui Jimboiu se impunea de la sine în fiecare loc pe unde trecea. Era de o inteligență rară și bogat în multe calități, dar foarte modest. Deși tăcut și așezat la locul lui, totuși optica sa avea întotdeauna greutate. Se distingea față de ceilalți prin trăsăturile sale duhovnicești”⁸. Iată cum îl evocă Dumitru Bordeianu în memoriile sale: „Din momentul în care l-am cunoscut pe Gh. Jimboiu, n-am mai citit Viețile Sfinților ca pe o lectură oarecare și orice îndoială că mai există sfinți pe pământ a fost spulberată. Acest martir, cu fizicul său de sfânt bizantin, a fost pentru mine modelul neegalat a ceea ce trebuie să fie și să facă omul pentru mântuirea lui și a neamului care l-a conceput. (...) Jimboiu era poate cel mai strălucit elev al lui Gafencu. Un tânăr curat trupește și sufletește, înzestrat cu o mare

⁷ IOAN IANOLIDE, *Întoarcerea la Hristos*, Ed. Christiana, București, 2006, p. 306

⁸ PETRE ȘTEFAN, *Gheorghe Jimboiu*, <<tânărul cu suflet de crin>>, în „Ziarul Lumina”, Ediția regională de Oltenia, 25 februarie 2017, p. 8

blândețe și bunătate. (...) Am cunoscut în viața mea fel de fel de oameni, dar n-am întâlnit un altul care să înțeleagă Ortodoxia și să iubească pe Hristos ca Jimboiu. (...) A fost desăvârșit din toate punctele de vedere. Era un înger în chip de om. (...) Am această credință intimă că Dumnezeu l-a primit în ceruri, în rândurile sfinților”⁹

Printre chipurile luminoase evocate de ianolide nu putea să lipsească tânărul Jimboiu , care „înseta după apele cele mai adânci ale vieții lăuntrice. Când a aflat de Rugăciunea minții, a început să o practice, înlocuind treptat *Psalmul 50*. Înainta repede și intens. În curând a ajuns să o rostească în inimă. Simțea un plâns răcoritor curgând înăuntru. Vedea lumina lăuntrică. Se bucura de darurile Duhului Sfânt. Dumnezeu îi descoperea adâncă orânduire a lumii și a omului. Se bucura că trăiește, că e om și creștin. Era feciorelnic și hotărât să rămână toată viața al lui Hristos, căci râvna lui pentru Dumnezeu îl mistuia cu slava vieții veșnice”¹⁰

Deși adâncit în sine prin rugăciune, totuși Gheorghe Jimboiu era conștient că trăiește în comunitate alături de ceilalți, fiind „sociabil, amabil, preocupat de problemele actualității și de perspectivele de viitor. Țintea spre o alcătuire armonioasă, religioasă a lumii”¹¹.

De nenumărate ori a fost torturat pentru a deveni un delator sau pentru a-și renega propriile principii și idealuri, dar a rămas mereu ferm în răspusul său. Pe călăii săi i-a dominat întotdeauna „cu bunul lui simț, cu tactul lui iscusit, cu marea sa putere de a iubi”¹²

Mutat de la Târgu Ocna la Aiud, Gheorghe Jimboiu mai avea câteva zile până la eliberare după 15 ani de temniță, dar din cauza bolilor nu a mai rezistat și „s-a stins conștient, împăcat, fără oscilări și încredințat că în lume va birui Hristos”¹³

La Aiud, pe Gh. Jimboiu l-a cunoscut și părintele Liviu Brânzaș, care are convingerea că prezența acestui tânăr demn a fost rânduită de pronia divină pentru ca și el să vadă „cum se apropie de moarte un om care a pășit peste pragul sfințeniei. Privindu-l,

⁹ DUMITRU BORDEIANU, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Ed. Scara, București, 2001, p. 346

¹⁰ IOAN IANOLIDE, *op. cit.*, p. 153

¹¹ IBIDEM, p. 153

¹² IBIDEM, p. 153

¹³ IBIDEM, p. 154

mărturisește părintele, simt că el este omul de care m-aș rușina cel mai mult dacă mi-ar cunoaște păcatele. Nu pentru că m-ar judeca cu asprime, deoarece l-am simțit trăind dragostea frățească în modul cel mai pur, ci pentru că în timp ce el zboară printre sferele celeste, eu zac neputincios și ticălos în genună. (...) Peste ani, după ce am devenit preot, în Jurnalul meu pastoral am notat: „Gh. Jimboiu a murit în stare de sfințenie”. De ce mi-am notat, oare, acest gând răsărit în suflet când eram la sfântul altar? Pentru ca, privindu-l, să-mi aduc aminte de datoria mea. Căci nu-mi mai puteam petrece restul vieții benchetuind sau lenevind, când știam că acest tânăr cu suflet de crin și alții ca el au murit pentru Hristos în catacombele temniței”¹⁴.

O altă figură necontestabilă de martir din închisori este *Constantin Oprișan*.

Părintele Calciu spunea că securitatea îi împărțea în așa fel încât în fiecare celulă să fie câte un om destructiv, fie moral, fie fizic. În celula de lângă ei, erau deja doi nebuni care apoi au murit. Însă la ei în celulă aduseseră, prin pronia lui Dumnezeu, pe Constantin Oprișan care era foarte bolnav, scuiându-și plămânii la propriu. Dar în Constantin Oprișan părintele vedea un sfânt.

Dumitru Bordeianu spune de asemenea că în închisoare a văzut mulți îngeri, unul dintre ei fiind Constantin Oprișan, care era de o bunătate nemărginită, dar care, din pricina bătăilor, avea întreg trupul lui ca o rană¹⁵.

Este numit pe bună dreptate „Stâlpul de rezistență împotriva reeducării”¹⁶

Nu trebuie să uităm, de asemenea, femeile care l-au mărturisit pe Hristos în închisorile comuniste, femeile care, după spusele lui Dumitru Bordeianu, erau mult mai aspru pedepsite, erau adevărate eroine ale poporului nostru. Printre multele martire ale neamului român amintim pe: Iustina Constantinescu, maica Mihaela Iordache, Elisabeta Rizea, maica Teodora Lațcu, Laurenția Arnăuțoiu, Aspazia Oțel Petrescu ș.a., care se dedicau rugăciunii lui Iisus¹⁷.

¹⁴ LIVIU BRÂNZAȘ, *Raza din catacombă*, Ed. Scara, 2001, p. 85

¹⁵ DUMITRU BORDEIANU, *op. cit.*, p. 129

¹⁶ VIRGIL MAXIM, *op. cit.*, pp. 272-273

¹⁷ Vezi mărturisiri ale câtorva dintre aceste eroine ale neamului și Bisericii noastre în lucrarea *Mărturisitorii din închisorile comuniste*, Ed. Areopag, 2011, pp. 146-177

Duhovnici mari din „chiliile” închisorilor

Marea problemă a regimului comunist, a fost Biserica. Se încerca prin orice mijloace ca toată spuma societății să fie înlăturată de singura autoritate duhovnicească, preotul.

Spuneau ei că *știința* nu se împacă cu *mistica*, drept pentru care preoții erau arestați, anchetați, obligați să divulge secrete ale spovedaniei, unii fiind considerați nebuni și închiși în spitale de psihiatrie.

Sunt mulți care au trecut prin ororile comuniste și care au primit condamnări mari și nejustificate însă nu și-au pierdut nădejdea în Dumnezeu, fiind pentru aceștia oaza lor de liniște.

Bartolomeu Anania, Arsenie Papacioc, Dumitru Stăniloae, Arsenie Boca, Ioan Iovan, Sofian Boghiu, Nicodim Mandiță, Constantin Sârbu, Ilie Lăcătușu, Iustin Pârveu, monahul Athanasie ș.a., sunt câțiva din șirul marilor duhovnici de care s-au învrednicit închisorile comuniste.

Sigur, fiecare dintre aceștia a avut un rol important în acel infern al comuniștilor, ei erau cei care țineau permanent aprinsă „LUMINA ÎNVIERII” în sufletele celorlalți și tot ei sunt cei care se smereau ascultând de ceilalți camarazi văzând în ei pe Hristos.

Câtă smerenie trebuie să ai, încât un om ca marele teolog Pr. Dumitru Stăniloae să devină ucenic a lui Nichifor Crainic, și acesta un mare om de cultură, care voia să vadă România pe marile culmi ale moralității? Da, Părintele Dumitru Stăniloae, în marea lui smerenie, devenise ucenic a lui Nichifor Crainic.

Clopoțele ÎNVIERII din adâncuri

Îmi permit și eu, neputinciosul (iertăți-mi falsa smerenie), să mulțumesc bunului Dumnezeu că am întâlnit în viață doi mari mărturisitori din aceste școli ale învățării de a trăi autentic pe Dumnezeu: Părintele Iustin Pârveu și doctorul Sandu Ștefănescu, viitorul monah Athanasie.

Nu pot să vorbesc cât de harismatici, cât de limpezi la minte, cât discernământ aveau acești doi mari mărturisitori.

Referitor la Părintele Athanasie, în afară de povestioara amuzantă cu gardianul umilit¹⁸ consemnată de Virgil Maxim, nu

¹⁸ Vezi VIRGIL MAXIM, *op. cit.*, p. 136

putem spune decât faptul că atunci când ne dădea un cuvânt de învățătură vorbea mereu despre chilia lui unde se nevoia din mănăstirea Petru-Vodă ca de o bucațică de Rai, numindu-o nu „chilie”, ci „celulă”.

”Mă retrag în celula mea!”; o spunea cu atâta dragoste, cu atâta entuziasm, încât nu puteai să nu te gândești că acest om cu viață sfântă vedea orice încăpere din jurul lui ca o Taină între el și Dumnezeu. Pentru el, chilia era celulă și, invers, pentru el răul se transformase în bine, ajunsese să-L atingă pe Dumnezeu în orice conjunctură a vieții lui. ÎNVIEREA era în el, o simțea, o permanentiza.

Despre Părintele Iustin Pârnu¹⁹ pot să spun multe însă sunt prea mic să vorbesc despre viața lui și despre experiențele avute lângă el. Este prea mult.

Citind o întâmplare pe care o știm cu toții și auzind că trăiește, am vrut să-l cunosc, lucru care s-a și întâmplat datorită unui coleg drag mie, și el mai târziu preot.

Episodul tăiatului de stuf este binecunoscut. Părintele Iustin împreună cu alți camarazi și cu Părintele Ilie Lăcătușu, la 30 ianuarie în mijlocul iernii, au fost obligați să intre în apă pentru a scoate stuf. În momentul acela, a răsărit soarele, s-a încălzit, ei au tăiat porția de stuf și au plecat împreună cu gardienii la închisoare. Se gândeau oare acei gardieni că în mijlocul iernii, niște oameni cu sufletele curate în acel moment L-au adus pe Dumnezeu ca să-i salveze de la moarte prin îngheț? Părintele Iustin mărturisea că toți gardienii au rămas înmărmuriți și de atunci deținuții s-au bucurat de respect din partea acestora.

Iată, astfel de oameni, prin rugăciunile lor, au trăit cu adevărat în Hristos, prin suferință și mărturisire, căci aurul cu cât arde mai mult în foc, cu atât strălucește mai tare.

Titlul acestei lucrări a venit din dorința de a relata faptele minunate ale mărturisitorilor din „mănăstirile” Învierii lor, locul unde toți L-au cunoscut pe Hristos.

Învieria era permanent în inima lor. Nu le mai păsa dacă

¹⁹ Părintele Iustin este amintit cu admirație și în memoriile părintelui NICOLAE GREBENEA, *Amintiri din întunerice*, Ed. Scara, 2005, p. 199

trupul lor era schingiuit, dacă erau umiliți, dacă erau trădați. Prin viața lor dăruită Lui Hristos, prin isihasmul lor, așteptau permanent **ÎNVIEREA** pe care o permanentizau în sufletul lor.

Aceste temnițe comuniste erau de fapt pentru ei adevărate academii ale rugăciunii, aici, fiecare învăța de la cineva, altceva, cursuri de limbi străine, matematică, logică, Sfânta Scriptură; erau adevărate izvoare pentru suflet.

Oare cum erau aceste închisori fără un Nichifor Crainic, Radu Gyr, Traian Dorz, Părintele Dumitru Stăniloae și alți mari rugători? Totul este rânduit de Sus pentru ca poporul nostru, Biserica lui, să fie cât mai bine prin sângele martirilor lor. Cu cât un neam este mai oropsit și mai curat, cu atât diavolul, vrăjmașul din veci al omului, atacă mai tare, însă Biserica Lui Hristos se întărește distrugând toate stihiiile iadului, devenind biruitoare tocmai datorită marturisitorilor ei pe care i-a avut și pe care cu siguranță îi va mai avea.

„**ÎNVIEREA DIN ADÂNCURI**” este reală. Ne putem imagina oare acel moment divin trăit în sânurile pământului când câțiva deținuți au fost duși la muncă în noaptea de înviere fiind băgați la cca 160 m în adâncurile minei din Baia-Sprie cu scopul de a fi exterminați, iar deținuții au început să cânte „Hristos a înviat”, încât gardienii de emoție s-au alăturat și ei acestora cântând împreună cu ei?²⁰ Numai niște oameni care sunt purtători de Hristos pot să miște niște inimi de piatră ca ale aceloră căroră singura preocupare era decât să-i umilească chiar în noaptea scumpă a **ÎNVIERII**.

Spunea Părintele Iustin că niciodată n-a mai trăit o asemenea **ÎNVIERE**.

De fapt, cum am mai spus, ei aveau actualizată permanent această Înviere, Înviere pe care și-au exteriorizat-o la momentul perfect pentru a aduce la Hristos și pe prigonitorii lor.

Acest „**HRISTOS A ÎNVIAT**” din adâncuri, a pornit din adâncul sufletului lor, mărturisindu-L pe Hristos fără nicio frică.

Concluzii

Iată deci, câtă jertfă, câtă dăruire de sine, câtă dragoste au căpătat acești oameni în temnițele comuniste!

²⁰ Despre acest episod găsim și în cartea *Ne vorbește părintele Justin*, Fundația Justin Pârvu, 2011, pp. 53-59

Am încercat pe cât s-a putut să scot în evidență în această lucrare nu neapărat ororile, crimele și tot felul de lucruri oribile. Am trecut peste faptul că mulți deținuți făceau parte din nu știu ce legiune, peste acele procese fictive, adevărate mascarade, rușini ale justiției comuniste, peste acele anchete, reeducări etc. Ceea ce am vrut să arăt aici este faptul că cei mai mulți dintre cei întemnițați L-au găsit pe Hristos înviat, gata oricând să ia asupra Sa toate suferințele celor ce urmau să pătimească pentru El, Acel Hristos pe care ei L-au trăit cu intensitate prin rugăciunea inimii, cum Îl vedeau pe Hristos în camarazii lor, făcându-se jertfă pentru aceștia.

De asemenea, nu era cazul să vorbim de marii tortionari și adevărații dușmani ai neamului românesc (Eugen Țurcanu, Alexandru Nicolski, Ana Pauker), care aveau îndrăzneala să spună că cei din închisori sunt ținute acolo din cauza furiei oamenilor. Oare cum puteau astfel de oameni cu viața sfântă să fie un pericol pentru semenii lor pe care îi iubeau atât de mult?

Chiar dacă forțele răului dezlănțuite erau pornite împotriva lor, ei au trăit pe Hristos, nu numai în adâncul sufletului, dar iată că L-au adus și în adâncurile pământului desăvârșind parcă lucrarea lor printr-un „HRISTOS A ÎNVIAT”, ieșind acolo, în adâncurile pământului, din ființa lor dornică de a-L mărturisi permanent.

Ioan Ionalide, în cartea sa „Întoarcerea la Hristos”, își descrie starea sufletească după spovedania din închisoare: „Am început să descopăr comorile duhovnicești ale ortodoxiei și m-am însuflețit. Se făcea lumină în lăuntrul meu. Am avut o perioadă de închidere în sine. Eul meu murea sieși și învia pentru Hristos. Atmosfera religioasă, tainică, duhovnicească era acum în mine. Am eliminat păcatele cu ușurință, deoarece năvălea în mine lumina. Virtutea nu era un principiu, ci lumină și viață, era conturarea tot mai dificilă a Lui Hristos în mine”²¹.

În ceea ce privește atitudinea martirilor față de tortionarii lor, aceasta a fost curat evanghelică. „Sfinții martiri ai închisorilor comuniste i-au iertat pe tortionarii lor și ne îndeamnă să-i iertăm la rândul nostru pe toți care vor urma. Nu vă lăsați sclavi și încătușați în propria țară fără luptă și mărturie. Lupta împotriva răului de orice fel

²¹ IOAN IANOLIDE, *op. cit.*, p. 40

vă va da demnitatea de martir și vă va asemăna cu sfinții”.

**Pr. drd. CORNELIU DOGARU,
Școala Doctorală „Sf. Nicodim”,
Facultatea de Teologie din Craiova**

Tradiții și obiceiuri din perioada Postului Mare. Despre perioada Postului mare

Postul Mare, cunoscut și sub denumirea de Postul Paștelui sau al Păresimilor este cel mai lung și mai important dintre toate posturile, fiind asemănat adesea cu o călătorie duhovnicească către Săptămâna Patimilor și Învierea Domnului nostru Iisus Hristos.

Precum bine se știe, postul este reținerea totală sau parțială de la anumite alimente și băuturi, pe un timp mai lung sau mai scurt, în scop religios-moral. Aceasta reținere de la mâncări și băuturi trebuie însă însoțită și de reținerea de la gânduri, poftă, patimi și fapte rele, ceea ce înseamnă că postul trupesc trebuie să fie însoțit de post sufletec. Postul este de origine și instituire divină, de aceea îl găsim practicat din vremuri străvechi, întâlnindu-l aproape în toate religiile și la toate popoarele. După unii Sfinți Părinți ca: Vaisile cel Mare, Ioan Gură de Aur și alții, el își are originea în rai, prin interzicerea dată de Dumnezeu protopărinților noștri de a mânca din pomul oprit.

Postul a fost practicat de evrei în Vechiul Testament, fiind cerut și de Legea lui Moise (Deut. IX, 10; Lev. XVI, 29-31; Jud. XX, 26; I Regi VII, 6; Îs. LVIII, 6; Ioil II, 15; Iona III, 5-8). După exemplul Vechiului Testament, înainte de a-și începe activitatea, Mântuitorul Hristos s-a retras în pustie, unde a postit 40 de zile și 40 de nopți (Matei IV, 2; Luca IV, 2), sancționând astfel postul prin însuși exemplul Său și desăvârșindu-l prin arătarea sensului său adevărat, ca și a modului în care trebuie să fie practicat (Matei VI, 16-18), de asemenea recomandându-l, alături de rugăciune, drept mijlocul cel mai eficace de a izgoni diavoli (Matei XVII, 21; Marcu IX, 29).

Sfinții Apostoli și ucenicii lor au continuat practica postului după exemplul Mântuitorului, pregătindu-se totdeauna pentru misiuni importante prin post și rugăciune (Fapte XIII, 3; XIV, 23) de asemenea au recomandat creștinilor practica postului ca obligație generală (Can. 66 și 69 apost.; Const. Apost. V, 15; Mărturiile lui Herma, Iustin Martirul, Policarp, Varnava și Clement Romanul).

Sfinții Părinți din veacurile următoare au practicat și recomandat postul, subliniind valoarea deosebită a acestuia, iar prin hotărârile unor Sinoade ecumenice și particulare, ca și prin canoanele unor Sfinți Părinți, postul a fost instituționalizat (can. 66 și 69 apost.; 89 sin VI ecum.; 49, 50, 51 și 52 Laodiceea; 1 Dionisie al Alexandriei; 15 Petru al Alexandriei; 8 și 10 Timotei al Alexandriei, s.a.).

Dintre Sfinții Părinți care au subliniat în mod deosebit importanța postului amintim pe: Irineu, Ieronim, Augustin, Epifaniu, Petru al Alexandriei, Vasile cel Mare, Atanasie cel Mare, Grigorie Teologul, Grigorie de Nișă, Timotei și Teofil ai Alexandriei, Ioan Gură de Aur, Nichifor Mărturisitorul, Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin și alții. Ei nu uita însă să accentueze ca postul trupesc fără cel sufletesc este lipsit de orice valoare morală.

La început n-au existat prescripții precise și obligatorii cu privire la timpul, durata și severitatea postului, dar cu vremea, autoritatea bisericească a stabilit prescripții și norme care reglementau timpul, durata și modul de a posti. Despre acestea avem dovezi mai multe din veacul al IV-lea. Dar unele existau de mai înainte.

Conform Didahiei, zile de post pentru toți creștinii sunt miercurile și vinerile, iar canoanele 66 și 69 apostolice, Didascalia (cap. 21) și Constituțiile Apostolice (5, 13 și 15 alături de 7, 22 și 23) prescriu postul înainte de hirotonie, de botez și de împărtășanie, înainte de Paști și în zilele de miercuri și vineri. Dar nu în toate Bisericile postul era la fel de lung și de aspru. Călugărița spaniolă Etheria notează în jurnalul ei (care datează din ultimul deceniu al veacului IV) ca în acea vreme, la Ierusalim, postul dinaintea Învierii Domnului (Postul Paștilor) era lăsat la libera voință a creștinilor, durata și asprimea lui nefiind stabilită în acea vreme.

Cu timpul însă, dispozițiile bisericești care reglementau disciplina postului s-au înmulțit, oficializându-se prin canoanele unor Sinoade ecumenice și particulare, sau ale unor Sfinți Părinți, uniformizându-se și generalizându-se între veacurile VII-IX în întreaga Biserică Ortodoxă.

Despre perioada postului din punct de vedere liturgic

„Postul este seninătatea sufletelor noastre, podoaba bătrânilor, pedagogul tinerilor, învățătorul celor ce trăiesc în curăție trupească și sufletească. Postul împodobeste ca o diademă orice vârstă și pe bărbați și pe femei.”

(*Omilia la Facere, Omilia II, Sf. Ioan Gură de Aur*).

Puține sunt lucrurile care nu s-au spus despre Post. Postul sau înfrânarea a fost dintru început temeiul buneii rânduiei și al dreptei viețuirii. Încă din Rai omul a cunoscut îndemnul postului și din păcate a cunoscut și urmarea nepostirii. Mai apoi dreptii vechiului testament au cautat ca prin post să se apropie și mai mult de Dumnezeu spre a înțelege voia Lui. Prin post s-a învrednicit Moise a primi din mâna lui Dumnezeu poruncile Decalogului, prin post Ilie s-a făcut bineplăcut Domnului și a luat putere asupra zăvoarelor cerului, prin post Ioan Botezătorul a dobândit chip îngeresc și cu frică s-a apropiat să-l Boteze pe Stăpânul tuturor.

Noul Testament a cunoscut postul de la Însuși Mântuitorul ce postea și însoțea postul cu rugăciunea în locurile pustii (Matei 4,2), nu pentru că avea nevoie de post căci el era om desăvârșit ci ne spune Sf. Ioan Gură de Aur că EL a postit pentru a ne învăța pe noi cum să postim. El a învățat pe Apostoli și pe cei ce-L urmau calea postirii celei adevărate, dar puteau oare să învețe și ei să Îl creadă, ei nepostind la rându lor? Și cum Hristos a spus că „nu este sluga mai mare ca stăpânul său”, oare noi vom putea să nu urmăm exemplul Mântuitorului?

Ne aflăm în perioada Postului celui Mare rânduit de Biserică ca o perioadă de pregătire duhovnicească spre a putea rămâne lângă Crucea Mântuitorului în vremea pătimirilor Sale, iar mai apoi să alergăm cei dintâi la mormânt unde să aflăm bucuria Învierii.

Postul Mare este integrat în Perioada Triodului, perioadă prepaschală care reînnoiește oficiul arhieresc al Mântuitorului sau activitatea Sa de Mare Preot, îndeplinită mai ales prin Jertfă, adică prin Patimile și moartea Sa pe cruce.²² Marii Dascăli și Învățători ai Bisericii primelor veacuri, la rândul lor marii postitori, au delimitat această perioadă la un număr, nu întâmplător, de patruzeci de zile. Cu timpul această perioadă a fost împodobită cu minunatele cântări ale Triodului și Pericope Evanghelice și Apostolice anume alese, ca cei ce își slăbesc trupul prin nemâncare spre slabirea patimilor să își poată îndestula sufletul hrănindu-se cu cuvintele vieții spre întărirea

²² Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, *Liturgica Generală*, ediția a II-a revizuită și completată, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1993, pp. 134-135.

virtuților căci scris este: „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu.” (Matei 4,4). De exemplu, slujba Pavcerniței s-a dezvoltat din rugăciunea de mulțumire pe care credincioșii o aduceau lui Dumnezeu, în particular, înainte de culcare, încă din primele trei secole ale istoriei creștine.²³

A vorbi despre ce este postul, despre felurile postului, despre postul trupesc și cel duhovnicesc, despre folosul și roadele postului ar fi o strădanie firavă dacă ne gândim la mulțimea scrierilor Sfinților Părinți ai Bisericii care au tratat profund (esahustiv) aceste teme (*din însăși propria lor experiență întărită de Duhul Sfânt*), ci mai degrabă mă voi opri asupra Duminicilor din Postul cel Mare pe care Biserica le-a rânduit spre zidirea creștinilor, adevărate trepte în acest urcuș duhovnicesc, sau popasuri necesare în această călătorie așa cum le numește Sf. Ioan Gură de Aur. Pe lângă cele două analogii deja menționate cu privire la Post, totuși mai există una, aceea menționată de Pr. Alexander Schmemmann, și anume perioada de *catehizare a noastră, a creștinilor*. Da, poate suna ofensator sau chiar confuz, știm cu toții ca Postul cel Mare era perioada de intensă catehizare a catehumenilor ce urmau să primească Sfântul Botez în Prealuminatul Praznic al Învierii, însă puțin suntem oare cei ce, sincer întrebându-ne, nu ne vom rușina de propria conștiință știind că ne-am depărtat de Hristos, de Împărăția Sa și de profunzimea și adevărul învățăturilor Sale? Oare nu ar trebui și noi să ne socotim cu „catehumenii”, și să ascultăm cum ne învață Biserica să ne pregătim pentru baia nașterii din nou în apa lacrimilor pocăinței?

Rugăciunea Sf. Efrem Sirul poate fi considerată printre cele care ar putea candida la un loc cu cele dintâi. E o *Filocalie* în miniatură, valabilă în aceeași măsură pentru monahi și mireni, pentru oricine din orice parte a pământului, de pe orice treaptă a culturii și civilizației, pentru creștinii de toate confesiunile, ca și „Tatăl nostru”. E un cod al buneicuvieințe, al vieții cu sens creator, al prețuirii muncii, al răspunderii pentru felul cum te integrezi în societate, al modestiei și al smereniei, al cumpătării și al stăpânirii de sine, al pocăinței și al înțelegerii și iertării greșelilor altora al schimbării inimii și cugetului, fără de care postul și întreaga perioadă

²³ Idem, *Liturgica Specială*, pentru Facultățile de Teologie, retipărită cu binecuvântarea PS Laurențiu, episcopul Caransebeșului, Editura Nemira, București, 2002, pp.63, 66.

a postului nu ar însemna nimic. Nu se spune ce și când să mănânci, lăsând acestea la hotărârea fiecăruia, a Bisericii și a duhovnicului. Se arată ce trebuie să obții. Dacă nu le-ai obținut pe acestea, vor fi fiind bune abținerile de la hrana bogată și metaniile, dar toate rămân ca o pornire spre o țintă la care n-ai ajuns deși te-ai ostenit. Să petrecem perioada Postului Mare împreună cu Sfântul Efrem Sirul, în ritmul cuvintelor acestei rugăciuni încărcate de har izbăvitor și înnoitor²⁴.

„Greșit-am Doamne, greșit-am Ție, milostivește-Te spre Mine! Că nu este cineva între oameni din cei ce au greșit pe care să nu-l fi întrecut cu păcatele”. (din Cântarea a III-a) „Trupul mi-am spurcat, duhul mi-am întinat, peste tot m-am rănit; ci ca un doctor, Hristoase, amândouă prin pocăință le tămăduiește, spală-le, scaldă-le, curățește-le, Mântuitorul meu, arată-le mai curate decât zăpada”. (din Cântarea a IV-a)²⁵

Așadar totul începe în Duminica cea dintâi a Marelui Post, „Duminica Ortodoxiei”, nici nu se putea un nume mai frumos, un început mai vrednic de Hristos. Acest început îl indentificăm cu Însuși Hristos care lămurește sensul adânc al noțiunii de „ortodoxie” când spune despre sine: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (In 14,6). În această Duminică Îl auzim pe Mântuitorul când ne cheamă să Îl cunoștem, să Îl re-cunoștem prin îndemnul „Vino după mine!” (In 1,43) și făgădunința că „adevărat, adevărat vă spun vouă că de acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-s peste Fiul Omului” (In 1,51).

În a doua Duminică răspunzând îndemnului vrem să venim la Mântuitorul însă suntem slăbănogiți cu firea de propriile noastre păcate, și astfel suntem purtați de dragoste jertfelnică a aproapelui (*căci nimeni nu se mântuiește singur*) până în fața lui Hristos de la care primim vindecare sufletească prin cuvintele: „ Fiule iertate îți sunt păcatele tale!” (Mc 2,5) și în consecință vindecarea trupezască „Scoală-te ia-ți patul tău și umblă!” (Mc 2,9).

Suntem în Duminica a treia vindecați și osârduitori să urmăm

²⁴ Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989, pp.141,142,154.

²⁵ *Rugăciunile Postului Mare*, tipărită cu binecuvântarea PS Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului, Editura Egumenița, 2008, pp.192,206,218.

pe Domnul. Nu întâmplător exact la jumătatea postului ni se cere „metanoia” – schimbarea minții - și chiar de Mântuitorul Însuși: „oricine voiește să vină după mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze mie”(Mc 8,34). Acum când deja Îl cunoaștem pe Adevăratul Dumnezeu, după ce am fost tămăduiți de neputință suntem chemați să începem propriu-zis urcușul prin asumarea crucii – starea de jertfă fiind ușa de intrare în Impărăția lui Dumnezeu.

Este deja Duminica Sfântului Ioan Scărarul, iar numărul treptelor urcușului nostru se micșorează, acum credința devine lucrătoare și învățăm că prin rugăciune și post putem să ne eliberăm de jugul diavolilor, dar tot astăzi auzim temători de pătimirile viitoare ale Fiului Omului cum „ va fi dat în mâinile oamenilor, și-L vor ucide, iar după ce-L vor ucide a treia zi va învia.”(Mc 9,31). În joia celei de-a cincia săptămâni constatăm cum de astă dată cuvintele Canonului celui Mare pe care le-am auzit în prima săptămână, nu mai ne sunt străine, ci răsună adânc în firea noastră unde orice patimă este zdrobită de ciocanul pocăinței pe nicovala cea de neclintit a postului, firea se subțiează sufletul se mișcă mai liber în ea și urcăm cu Mântuitorul spre Ierusalim, tonul devine trist când Blândul Învățător ne spune că :„Fiul Omului va fi dat căpeteniilor preoților și cărturarilor; și-L vor osândi la moarte, care-L vor batjocori; și-L vor bate, vor scuipa și-L vor omorî, dar a treia zi va învia.”(Mc 10, 32-34). Duminica a șasea din post, Mântuitorul intră în Ierusalim pe mînzul asinei, vine spre a omorâ moartea, vine să moară ca prin trupul Său să pescuiască moartea și prin Învierea Sa să o golească de prăzile sale: „Și intrând în Ierusalim, tot orașul s-a mișcat, zicând: Cine este Acesta?”(Mt 21, 10)

Acesta este Cel pe care dintru început L-am căutat, este cel ce ne-a vindecat sufletul și trupul, este Cel ce ne-a arătat Calea prin Cruce, este Cel care ne-a învățat să luptăm prin post și rugăciune cu diavolul, este Cel care ne-a învățat că cel ce vrea să fie primul trebuie să slujească tuturor, este Cel care a primit Oșanale de biruință pentru o biruință ce o va fi arătat prin Înviere! Este Dumnezeul nostru!

De la Pesach-ul evreiesc la Paștele creștinesc

Sărbătoarea Paștelui poate fi asociată și cu primăvara. Retrezirea naturii la viața simbolizează nouă viață pe care creștinii au câștigat-o prin crucificarea și Învierea lui Iisus. Paștele creștin este similar cu două tradiții antice: una evreiască și altă păgână. Ambele tradiții

sărbătoresc Învierea, trezirea la viață.

Paștele creștin derivă din Paștele evreiesc, numit Pesach. Pesach este cuvântul de origine al cuvântului Paști. Pentru prima dată, Paștele a fost sărbătorit în jurul anului 1400 înainte de Hristos. În această dată, evreii au părăsit Egiptul cu ajutorul lui Dumnezeu. Scriptură în cartea Exod (Ieșirea) din Vechiul Testament ne oferă instrucțiunile date de Dumnezeu pentru sărbătorirea Paștilor în timpul lui Moise. Evreii din antichitate își aminteau de faptul că Dumnezeu i-a salvat din robia în care se aflau în Egipt.

În ceea ce privește creștinii, Dumnezeu a reînnoit legământul făcut cu israeliții, de data aceasta nu printr-un om (Moise), ci prin Fiul Său, Iisus Hristos. "Legământul cel nou nu mai este un legământ făcut doar cu evreii, ci cu toate popoarele care vor să primească iertarea păcatelor prin jertfa lui Iisus Hristos. Legământul cel vechi purta sigiliul sângelui unui miel care trebuia sacrificat de Paști după instrucțiunile date de Dumnezeu"²⁶.

Cu ocazia ieșirii din Egipt, când au sărbătorit pentru prima dată Paștele, toți evreii trebuiau să ia un miel și să îl sacrifice. Apoi, cu sângele mielului erau unse ramele de lemn ale ușilor de la casele în care locuiau aceștia. În noaptea aceea, îngerul morții trimis de Dumnezeu a trecut prin Egipt și a omorât toți fiii întâi născuți ai egiptenilor în casele care nu aveau pe ușă sângele mielului. În casele israeliților nu a murit nimeni pentru că aceștia ascultaseră porunca lui Dumnezeu și au pus sângele mielului pe ușile lor. Sângele mielului oferea o garanție, un semn vizibil prin care credincioșii dădeau de înțeles că au luat în serios avertismentul lui Dumnezeu.

În Noul Testament, mielul înjunghiat a fost Mântuitorul Iisus, iar sângele care a curs pe cruce este sângele lui răscumpărător. La Cina cea de Taină, în noaptea când a fost trădat, înainte de a fi prins și arestat, Domnul Iisus a instituit sărbătoarea Paștelui nou testamental, după porunca dată de Dumnezeu.

Postul Paștelui

Postul Paștelui (Postul Mare sau Postul Patruzecimii) este cel mai

²⁶Ene Braniște, Ecaterina Braniște, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001, pp. 58.

lung post din calendarul creștin-ortodox și durează șapte săptămâni, adică 48 de zile, fiind unul dintre cele mai restrictive.

Postul nu este un scop în sine. Trebuie să privim întotdeauna acest timp de penitență în legătură cu Învierea lui Hristos. Un motiv de bucurie, bucurie pe care o putem trăi și trebuie să o trăim în timpul Postului Mare. Învierea lui Hristos este cea mai mare sărbătoare a creștinătății. Postul Mare, pregătirea primirii în inima curată a acestei sărbători. Poți trăi pentru o bucurie, bucurându-te. Să înțelegem bine la ceea ce suntem chemați să trăim în această perioadă a Postului Mare. Să trăim timpul postului ca un timp în care, examinându-ne conștiințele, golim tot ceea ce este păcat pentru a ne umple de iubire și sfințenie.

Cei care nu au reușit să postească ar putea încerca să facă acest lucru fie și pentru câteva zile, întrucât Postul înseamnă exercițiu și poate fi interpretat drept cumpănare atunci când este vorba de mâncare și băutură, dar și bunătate, răbdare și înțelegere în relațiile cu cei din jur.

Postul nu înseamnă numai alimentație fără carne, lapte, brânză și ouă, ci mult mai mult, respectiv iertare, împăcare, bunătate și răbdare. Postul vine din grecescul «asceza» și înseamnă exercițiu. Deci, perioada postului este o perioadă în care oamenii trebuie să facă exerciții pentru a fi mai buni, mai înțelepți, mai blânzi, să privească mai mult la ei și mai puțin la cei din jur, să nu fie lacomi la mâncare chiar dacă alimentele sunt fără carne sau lactate, pentru că lăcomia este un păcat. În plus, sunt scutiți de la post copiii, bătrânii, militarii, oamenii care călătoresc și bolnavii. Mai mult, este preferabil ca o persoană să postească fie și o singură zi, dacă nu poate mai mult, dar în acea zi să fie respectată tradiția ortodoxă.

Postul propriu-zis este comparat cu călătoria de patruzeci de zile a poporului evreu în pustiu. De-a lungul acestei călătorii, Dumnezeu a săvârșit mai multe minuni și, prin analogie, același model de explicație este dat de Sfinții Părinți celor patruzeci de zile de Post. Ultima săptămână a Postului care precede sărbătoarea este Săptămâna Mare, care începe cu Duminica Floriilor și se termină cu Duminica Pascală. Sărbătoarea Paștelui începe de fapt cu Duminica Floriilor, când se sărbătorește intrarea lui Hristos în Ierusalim. "În ziua de joi a Săptămânii Mari, clopotele încetează să mai bată. Vor mai bate doar în Sâmbăta Mare. Această zi este, totodată, și începutul

chinurilor Mântuitorului. Vinerea este ziua răstignirii lui Hristos, cea mai mare zi de post. Ziua de vineri era considerată mereu zi fără noroc. În această zi nu se obișnuiau muncile legate de cultivarea pământului sau de creșterea animalelor, nu se aprindea foc și nu se cocea pâine”²⁷.

Regulile bisericești au stabilit că zilele rânduite pentru ajunare, adică abținerea totală de la mâncare și băutură, sunt luna și marțea din prima săptămână a Postului, iar în ultima săptămână a postului, numită și a patimilor, se ajunează luni, marți, miercuri, vineri și sâmbăta. În aceste zile se pot consuma seara pâine și apă

Tradiții și obiceiuri de Paști. Obiceiuri din prima zi a Postului Mare

Tradiția este unul din termenii care au atât de multe însemnări, încât riscă să piardă sensul inițial. Și aceasta datorită nu numai unei oarecare „laicizări”, care a făcut ca atâtea cuvinte din vocabularul teologic să-și piardă valoarea, când sunt scoase din contextul creștin propriu lor și prin aceasta transformate în expresii ale vorbirii curente. Cuvântul „Tradiție” a fost supus aceleiași sorti și pentru faptul că în însăși vorbirea bisericească termenul acesta este neconturat.²⁸

Prima zi a postului Mare se mai numește și Lunea curată, zi în care potrivit tradiției, oamenii obișnuiesc să purifice, să curețe spațiul în care trăiesc prin obiceiuri rituale. În Banat de exemplu, prima zi de post se numește Spolocanie. Atunci oamenii se spala cu băutura la cârciuma satului de mâncarea de dulce pe care au consumat-o până acum. În trecut, la aceste petreceri cu băutura participau și femeile care veneau, de ochii lumii, cu furcă de tors la brâu. În alte părți ale țării, în ziua de Spolocanie vasele din care s-a mâncat până la Lăsata Secului se spălau cu leșie și se urcau în pod, unde se păstrau până la Crăciun.

Tradiția consemnează și alte obiceiuri în prima zi de post, cum ar fi Cucii. Feciorii și bărbații tineri se maschează în diverse animale,

²⁷ Ieromonah Makarios Simonopetritul, *Triodul Explicat, mistagogia timpului liturgic*, ediția a III-a, traducere de diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2008, p.359

²⁸ Vladimir Lossky, *Tradiție și tradiții*, în revista *Ortodoxia*, nr 7-8/1970, pg. 585.

se îmbraca în fuste, își pun o glugă pe cap și un clopot mare pe spinare și aleargă în dimineața primei zile de post după copii, după fete, după oameni, ca să-i atingă cu bățul și să-i trântescă la pământ. Seara, cucii se adună și merg din casă în casă pentru a dansa hora în curțile oamenilor. Acest obicei era foarte frecvent în sudul țării, până la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Ziua ouălor

Exact la jumătatea Postului Mare, întotdeauna în miercurea din săptămână a patra a Postului Mare, strămoșii noștri țineau Sărbătoarea Ouălor, sărbătoare numită și Miezul său Miaza Paresii sau Pareții; cuvântul „păresimi” (sau cum îi spunea poporul, „păreți”) provine din latinescul „quadrogesimo”, care însemna „40 de zile”, adică cât se considera că tine efectiv Postul Mare, Săptămâna patimilor având un statut special. În timp, și această săptămână a intrat în ceea ce numim obișnuit Postul Mare, așa încât Miezul Pareții cădea la 24 de zile de la Lăsata Secului de brânză, acum întâlnindu-se cele două jumătăți egale, această sărbătoare fiind socotită un fel de perete care desparte Postul Mare în două!

Pe vremuri, mai ales femeile țineau Sfintele Păresimi ca pe o duminică, fiind interzise cu desăvârșire anumite munci și mai ales unsul pereților! Cele care se încumetau să muncească riscau să înnebunească; dacă nu li se întâmplă lor acest lucru, atunci un membru al

familiei tot înnebunea; fiind zi primejdioasă, alte femei care nu o țineau se îmbolnăveau de „dânsele”, această boală presupunând, mai întâi, dureri ale mâinilor, picioarelor, apoi ale oaselor, ulterior uscându-se carnea de pe oase și mai ales cea de pe lângă încheieturile degetelor! Cert este, după o credință larg răspândită altădată, că tot ceea ce se lucra în această zi se strică, nici un lucru neputând fi dus până la capăt!

Să nu se bucure însă leneșii, pentru că ceva tot se putea face în această zi, anume număratul ouălor și al calupelor de în, de cânepă și de lână; un obicei larg răspândit pe vremuri interzicea să iei ouă de pe cuibare de la Lăsata Secului până la Miezul Păresimilor; dacă trebuia neapărat să iei un ou, atunci mai întâi trebuia scuipat. În legătură cu strânsul și număratul ouălor în această zi existau mai multe motivații; una ne spune că se făcea acest lucru pentru a nu se strică ouăle până la Paști; alta, pentru că numai astfel se spera ca

găinile să facă mai multe ouă! Cele mai multe femei păstrau aceste ouă pentru a le face roșii sau pentru prepararea cozonacului și paștii, toate ouăle acestea nefiind bune de clocit.

Oul de Paște, substitut al divinității primordiale, e pregătit în Săptămâna Patimilor, jertfit și mâncat sacramental în ziua de Paște. Ouăle roșii constituie cel de-al doilea simbol pascal al Învierii, alături de colacul ritual, denumit pască²⁹.

Prin Oltenia, numărul ouălor trebuia neapărat făcut la mijlocul Postului Mare, altfel femeia respectivă putea să amuțească! Mai precizăm că Ziua Ouălor era foarte așteptată de copii, aceștia ajutându-și mamele la alesul celor mai bune ouă ce urmau a fi înroșite sau inchistrite. Astfel, pruncii alegeau mai ales ouăle de găini negre, ouă numite „harapești”; aceste ouă aveau coaja gălbuie, fiind mult mai tari decât celelalte. Puse deoparte, înroșite într-un mod mai deosebit, acestea îi ajutau pe posesorii lor să câștige la Paști multe alte ouă!³⁰

Deniile

Unele dintre cele mai profunde, frumoase și înălțătoare slujbe creștine sunt Deniile. Ele se țin în Postul Mare al Paștilor. Mai frecventate de lume sunt Deniile din Săptămâna Mare, care atrag o mulțime de credincioși. Până la începerea Deniilor, în săptămâna a cincea din Postul Paștilor, satele trebuie curățate și primenite, începând cu casele și ogrăzile. Toată lumea foiește, aerisește și scutură. Dar cei mai bucuroși sunt copiii. După ce văruiesc pomii din livezi și grădini, se îmbracă în haine de sărbătoare și se duc la biserică. Magia Deniilor îi tulbura și îi farmecă. La fel ca pe mamele, bunicile și surorile lor, care în Săptămâna cea Mare intra în biserică cu capul acoperit de-o năframă neagră. Dar și la oraș, deși nu mai exista aceste tradiții atât de vechi și de stricte, popularitatea Deniilor, a Săptămânii Mari este maximă.

Originea Deniilor: Deniile au apărut odată cu creștinismul. Ele

²⁹ Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an – Dicționar*, Editura Fundație Culturale Române, București, 1997, pag. 147.

³⁰ Gorovei Artur, *Ouăle de Paști – studiu de folclor* -, Editura Paideia, București, 2001, pag. 54.

au existat și în perioada de unitate a Bisericii.

Practica Deniilor: Deniile sunt slujbe de seară. Ele se țin după orele 18-19 (în limba slavă cuvântul denii înseamnă zilnic). Șirul emoțional, triumfal, al Deniilor din Săptămâna Mare începe în seara din Duminica Floriilor. Apoi, de luni până vineri, în ziua cumplită a răstignirii, preoții rostesc rugăciuni rituale, canturi, citesc fragmente liturgice din Vechiul Testament.

Săptămâna Patimilor

Ultima săptămână a postului mare, Săptămâna Patimilor, sau Săptămâna Mare este inclusă în sărbătoarea Paștelui, deși în această perioadă postul continua chiar cu o mai mare intensitate. Bătrânii obișnuiesc să mănânce puțin în seara Duminicii Floriilor, după care nu mai mănâncă până în Joia Mare, când, de regulă, se împărtășesc, postul negru fiind continuat apoi până la Paști. Cei mai tineri mănâncă în această săptămână doar pâine și fructe uscate și nu beau decât apa de izvor.

Mai ales în trecut, pentru Săptămâna Patimilor erau caracteristice următoarele tradiții (păgâne și creștine) :

- păstrarea liniștii, a tristeții generale
- servicii divine mai frumoase, mai frecvente ca de obicei
- focuri rituale
- respectarea strictă a postului
- interdicția unor importante lucrări casnice
- îngrijirea locuințelor
- curățenia prin curți
- întreruperea provizorie a lucrărilor principale pe câmp
- confecționarea hainelor noi pentru sărbătoare
- tăierea vitelor și păsărilor pentru sărbători
- tocmirea lăutarilor pentru hora satului
- împărtășirea la biserică, iertarea reciprocă între oameni³¹

Semnificația liturgică și obiceiurile populare specifice fiecărei zile a Săptămânii Mari sunt următoarele:

Duminica Floriilor: Intrarea Domnului Iisus Hristos în Ierusalim este singurul moment din viața Să pământească în care a acceptat să fie aclamat ca Împărat. Duminica Floriilor este precedată

³¹ Ioan Țoca, *Sărbători religioase, datini și credințe populare*, București, Editura ALLFA, 2004, p.196.

de sâmbătă lui Lazăr, zi în care Biserica pomenește minunea învierii din morți a lui Lazăr săvârșită de către Domnul Iisus Hristos. Primirea triumfală ce I s-a făcut Domnului Hristos, Care a intrat în Ierusalim ca Împărat smerit, împlinind o proorocie din Vechiul Testament, a fost determinată de această minune premergătoare.

În această zi, denumită și Duminica Stâlparilor, se sfințesc, prin rugăciune și stropire cu agheasmă, ramuri înmugurite de sălcie, care se împart creștinilor, iar slujitorii Bisericii le țin în mâini, cu lumânări aprinse, ca simbol al biruinței vieții asupra morții. Ramurile de salcie amintesc de ramurile de finic și de măslin cu care a fost întâmpinat Mântuitorul. Cu acestea, după ce au fost aduse la biserică spre a fi sfințite, creștinii împodobesc icoanele, ușile și ferestrele..

Salcia este mereu înflorita în această perioadă a anului, o expresie a fertilității și a reînvierii naturii. De asemenea, se spune că e bine să te încingi cu aceste ramuri de salcie ca să nu te doară mijlocul. Cu ramurile de sălcie, simbol al fertilității și vegetației de primăvară, apicultorii înconjoară în ziua de Florii stupii, iar țărani, convinși de efectul miraculos al acestor muguri, îi îngroapă sub brazdă.

În tradiția populară exista credința că "însăși Maica Domnului a binecuvântat salcia, după ce aceasta s-a transformat într-o punte, ajutând-o pe Fecioara Maria să treacă apa unui râu"³².

Denumirea populară a sărbătorii vine de la zeița romană a florilor, Flora, peste care creștinii au suprapus sărbătoarea Intrării Domnului în Ierusalim. Ca aspect necreștin, amintim obiceiul ca în vreme de furtuna să se pună pe foc muguri din salciile de la Florii, pentru a împrăștia norii și grindină, protejând casa și familia de dezastre.

Luni: e pomenit Iosif cel prea frumos, care a fost vândut de frații săi pe 30 de arginți unor neguțatori Ismailteni, după cum l-a vândut Iuda pe Mântuitorul tot pe 30 de arginți, evreilor. E pomenit și smochinul cel neroditor, la care Mântuitorul venind flămând și negăsind roade, l-a blestemat, iar smochinul s-a uscat pe loc.

³² Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an - Dicționar*, Editura Fundație Culturale Române, București, 1997, pag. 156.

Marti: e pomenită pildă celor 10 fecioare, dintre care cinci fiind înțelepte, au avut untdelemn de ajuns pentru candelile lor - adică fapte de milostenie - cu care au ieșit întru întâmpinarea mirelui; iar cinci fiind nebune n-au avut untdelemn și s-au stins candelile lor, iar Domnul nu le-a mai prinit.

Miercuri: pomenirea femeii păcătoase, care aflând că Mântuitorul se afla în casa lui Simon Leprosul, a luat un vas cu mir înmiresmat, al cărui preț era 300 de dinari, ca să-i toarne pe capul Lui și cu părul capului ei ștergea lacrimile ce-i picau din ochi pe picioarele Domnului. Fapta pentru care a fost dojenita de Iuda Iscarioteanul spunându-i că «măi bine s-ar fi vândut și banii dobândiți s-ar fi împărțit săracilor», iar Mântuitorul i-a răspuns : « Las-o pre dânsa ca spre îngroparea mea a făcut aceasta ! Pre săraci pururea îi aveți cu voi, iar pre mine, nu mă aveți pururea. ».

În **Joia Mare** prăznuim patru lucruri :

- Spălarea picioarelor ucenicilor de către Mântuitorul, dându-le prin aceasta lor și nouă pildă de smerenie;
- Cina cea de Taină, adică așezarea Sfintei Cuminecături;
- Rugăciunea cea mai presus de fire, în grădina Ghetsimani
- Vinderea Domnului de către Iuda vânzătorul pentru 30 de arginți;

Primele două s-au făcut ziua, iar celelalte două noaptea de joi spre vineri.

Joia Mare, numită și Joia Patimilor sau Joia Neagră, este ultima joi din Postul Paștelui. În credință populară această zi este termenul final când femeile trebuie să termine de tors cânepă. În Joia Mare se fac cununi pentru fiecare persoană din familie, cununi care se aruncă pe acoperiș pentru a se vedea, după vestejirea și căderea lor, cine va muri în decursul anului. Există credința că în cursul zilei de Joia Mare nu este bine să dormi, căci cine doarme în această zi va rămâne leneș un an întreg. În special dacă doarme o femeie, va veni Joimărița care o va face incapabilă de lucru tot anul.

Joia Mare este considerată o zi binefăcătoare și apărătoare a morților. De aceea, morții vin în fiecare an în această zi la vechile lor locuințe, unde stau până în sâmbăta dinainte de Rusalii. Deoarece în Joia Mare deobicei nu e prea cald dimineața, se fac focuri în curtea

casei, pentru că morții să se poată încălzi.

Toate slujbele, pomenirile și parastasele care au început în prima sâmbătă a Postului Mare, durează numai până în Joia Mare. În unele locuri se duc la biserică băuturi și mâncăruri, care se sfințesc și se dau de pomană, pentru sufletul morților. În alte părți se împart la biserică coliva și colaci. Joia Mare este ultima zi din Postul Mare, zi în care se pomenesc morții. Din această cauză, în unele zone se numește și Ziua Morților.

Înroșirea ouălor de Paști se face în Joia Mare, afirmându-se ca ouăle roșite și fierte în această zi nu se strică pe tot parcursul anului, chiar mai mult, nu se vor strica niciodată." O altă tradiție este nunta (măritarea) urzicilor, ceea ce înseamnă înflorirea și, implicit, încetarea acestora de a mai fi bune de mâncat"³³.

În decursul Săptămânii Mari sunt trei privegheri. Cea mai însemnată e în noaptea de Joia Mare, când se citesc cele 12 evanghelii. În unele părți fetele care merg la slujba religioasă iau o sfoară și fac câte un nod după citirea fiecărei evanghelii. Când se duc acasă și se culca, pun această sfoară sub pernă, fiind încredințate că îl vor visa pe cel care le este predestinat. Din Joia Mare până în ziua de Paști, nu se mai trag clopotele la biserică, ci numai se toacă.

Vinerea Mare (Prohodul) se mai numește și Vinerea Paștilor, Vinerea Patimilor sau Vinerea Seacă. Conotațiile legate de aceste denumiri sunt date de ceea ce se întâmplă în această zi: se numește Vinerea Paștilor pentru că este ultima vineri dinaintea Paștelui; Vinerea Patimilor deoarece în această zi a pățimit și a fost răstignit Isus; Vinerea Seacă, pentru că cei mai mulți romani au obiceiul de a posti Postul negru (nu mănâncă și nu beau nimic toată ziua); Vinerea Mare, pentru că este ultima vineri din Săptămâna Mare.

Postul Negru este ținut în credința că Dumnezeu îl va feri pe cel care postește de toate bolile, îl va face să fie sănătos și să-i meargă bine tot restul anului și-l va ajuta la necazuri și nevoi. Legenda spune că pe cel care postește nu-l va dura niciodată capul și acesta va ști cu trei zile înainte când va muri. Femeile țin în mod special la

³³ Ion Ghinoiu, *Mică enciclopedie de tradiții românești*, București, Editura Enciclopedică, 2001, pag.27.

respectarea vinerilor în general, în credința că Sf.Vineri le-ar aduce un mare necaz dacă ar coase, ar țese, ar toarce sau ar albi cămăși în cursul acestei zile.

O altă datina în Vinerea Mare este aceea a scăldatului. “În mod diferit față de persoanele în vârstă care se spovedesc și se împărtășesc de mai multe ori pe an, tineretul merge pentru aceste lucruri doar o dată pe an, în Vinerea Paștilor. Dar, în afară de acesta datina, unii cred că cel care se cufundă de trei ori în apă rece în Vinerea Seacă va fi sănătos tot anul. Cei mai mulți se scaldă în această zi pentru a nu se prinde de ei, în decursul anului, nici o bubă, friguri, sau alte boli. Se crede că dacă plouă în Vinerea Seacă anul va fi mănos, iar dacă nu plouă, anul va fi neroditor”³⁴.

Vinerea Mare este ziua de doliu a creștinătății: atunci a fost răstignit Mântuitorul. De aceea, această zi, în orice biserică și rit creștin din lume, este singură zi în care nu se oficiază slujba Liturghiei. Liturghia însăși înseamnă jertfă și se consideră că nu se pot aduce două jertfe în aceeași zi. De aceea, Vinerea Mare este zi aliturgică. În schimb, vineri seara se oficiază Denia Prohodului, una dintre cele mai spiritualizate, dar și “spectaculoase” denii. Mai întâi, tineri și bătrâni, în lanț neîntrerupt, trec pe sub masă plină de flori, masă ce simbolizează catafalcul Domnului. Pe ea este așternută o față de masă bogat pictată, cu punerea în Mormânt a Mântuitorului (Epitaf), precum și Evanghelia împreună cu Crucea. Apoi, preoții citesc Prohodul.

La țară, deniile de joi și vineri și-au dobândit fiecare o numire aparte: Deniei celor 12 Evanghelii i se mai zice Denia Bătrânilor. Fiind întinsă ca durată, copiii nu au răbdare s-o asculte liniștiți și stau mai mult pe-afară. Denia Prohodului este zisa și Denia Tinerilor, pentru că ea le place acestora și prin “gimnastică” pioasă pe care trebuie s-o facă, trecând de trei ori pe sub masă, în timp ce mulți bătrâni, cu șalele lor înțepenite, nu prea mai pot participa.

Sâmbătă e prăznuită îngroparea trupească a Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Christos, cum și pogorârea lui în Iad, scoțând neamul omenesc din stricăciune și trecându-l în viața cea veșnică.

³⁴ C. Brăiloiu, *Sărbători și obiceiuri*, Editura Enciclopedică, Iași, 2002, pag.113.

Duminica Învierii, Învierea Domnului din morți, care e praznicul praznicelor și sărbătoarea sărbătorilor ; drept care, creștinii în timp de 40 de zile până la Înălțarea Domnului se salută cu « Hristos a înviat ! », răspunsul fiind « Adevărat că a înviat ! ».

Pr. drd. FLORIN VÂNĂTORU,
Școala Doctorală „Sf. Nicodim”,
Facultatea de Teologie din Craiova

Biserica Obedeauu - 270 de ani de la temeluire: O flacăra a Ortodoxiei în Cetatea Craiovei

Biserica cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena” și „Buna Vestire” - Obedeauu din Craiova a împlinit anul acesta 270 de ani de la punerea pietrei de temelie. Prin exemplul ei, frumoasa și nobila citorie a marelui paharnic Constantin Obedeauu și a soției sale, Jupâneasa Stanca doamna, aduce în evul nostru dovada vie că iubirea de Hristos străpunge veacurile, trezește conștiințele adormite și spală nevrednicia păcatului.

Cu mai bine de două secole și jumătate în urmă, la poarta de apus a Băniei, pe calea Brestei, un gând sta să iasă dintr-o inimă încercată. Greu apăsător de boală, marele paharnic Constantin Obedeauu își pleacă genunchii înaintea icoanei „Bunei Vestiri” din mica bisericuță de lemn, zidită pe moșiile sale. Cerea sănătate boierul și promitea Maicii Domnului că, dacă-l va scăpa de această suferință și-l va face sănătos, îi va zidi aici biserică frumoasă spre mărturisire și închinare în vecii vecilor. Și minunea s-a întâmpat! După câteva zile, boala a dispărut ca „luată cu mâna”. În mintea și sufletul lui Constantin Obedeauu s-a aprins și mai tare dorința de a-i aduce mulțumire Preasfintei Născătoare. N-a stat pe gânduri și s-a apucat de lucru. La 1748, în ziua de 25 martie, chiar de Praznicul „Bunei Vestiri”, boierul a așezat prima piatră de temelie ctitoriei sale. Pe lângă vechiul hram, Praznicul „Bunei Vestiri”, sfântul locaș a primit ca ocrotitori și pe Sfinții Împărați Constantin și Elena, după numele ctitorului. De atunci și până astăzi sunt nu mai puțin decât 270 de ani, vârstă meorabilă pentru singura biserică din Cetatea Băniei care se păstrează în forma originală.

Cu rugăciune la Maica Domnului și la Sfinții Împărați Constantin și Elena, încercăm și noi astăzi să mergem pe firul istoric și să scoatem la lumină valoarea inestimabilă moștenire a acestor veacuri de tradiție, credință și spiritualitate ortodoxă.

„Memoriu asupra situației istorice și juridice a Bisericii Obedeanu”

Despre istoria Bisericii Obedeanu din Craiova găsim puține descrieri în literatura de specialitate. Cea mai reprezentativă lucrare îi aparține preotului Marin Popa-Nemoiu, slujitor aici în perioada interbelică. Însemnarea părintelui, de dimensiunile unui studiu mai amplu, urmărește reconstitativ problematica averii și moștenirii pierdute a sfântului locaș. Cucernicul și eruditul slujitor craiovean face așadar un adevărat „Memoriu asupra situației istorice și juridice a Bisericii Obedeanu”. Astăzi poate mai necesară ca niciodată, lucrarea pr. Marin Nemoiu aduce în prim plan nu neaparat dorința stringentă a redobândirii unei averi materiale, ci mai cu seamă revendicarea unei moșteniri aproape inegalabile, pe care boierul Constantin Obedeanu a încredințat-o cu toată dragostea ctitoriei sale.

Așezământul boierului Constantin Obedeanu: Biserica, Școala și Spitalul

Prima și cea mai voaloroasă dintre daniile făcute sfântului locaș a avut valoare de legământ. S-a dorit în acest fel ridicarea unui Ansamblu religios-educativ-sanitar și așezarea lui în exclusivă folosință a urbei. Așa se face că, după ce a ridicat biserica, Constantin Obedeanu a gândit să împlinească un proiect și mai îndrăzneț. Avem înainte vremurile în care educația copiilor și tinerilor se făcea în tinda bisericii. Pentru prima dată în Țara Românească, acest mare vizionar din Cetatea Băniei socotește cu înțelepciune înființarea de corpuri separate, tot pe lângă biserică, care să susțină un învățământ calificat. Pe locul vechilor dependențe de pe moșia Obedenilor s-au ridicat „două școli primare de băieți și de fete. Tot pe locul vechilor clădiri s-a construit un local de Societatea Ospătăria Școlară pe la anul 1900” (Nemoiu, p. 4). Despre acest ultim spațiu amintit, pr. Marin Popa-Nemoiu spune că ar fi fost ridicat pe locul caselor preoțești. La scurt timp, imobilul și terenul aferent a trecut în proprietatea Societății Ospătăria Școlară printr-un act de donație semnat de primarul Nicolae Romanescu. Edilul „a donat ceea ce nu era al primăriei, fiind pământul Bisericii. Președinta Societății era doamna Lucia Romanescu, soția primarului” (Nemoiu, p. 4, nota 4).

Este consemnat de asemenea faptul că, tot în dependențele care înconjurau sfânta biserică, boierul a înființat, alături de școală, un spital pentru săraci. Din punct de vedere istoric, unitatea sanitară se numără ca fiind a doua de acest fel din Moldova și Țara Românească, după Spitalul Colțea.

„Stăpânitori țării acesteia să nu strice acest Așezământ”

Legătura ființială dintre biserică, școală și spital a fost pecetluită de marele ctitor în testamentul său, unde își exprimă nemijlocit dorința ca Ansamblul Obedeianu să fie păstrat laolaltă. „Cu plecăciune mă rog preainălțaților domni, care se vor întâmpla stăpânitori țării acesteia, să nu strice acest Așezământ, ci mai vârtos să-l întărească, ca și milostivul Dumnezeu să-i întărească întru domnie îndelungată și nebântuită” (24 martie 1753). Alături de școală, testamentul amintește de asemenea despre o bogată avere mișcătoare (animale, obiecte bisericesti), precum și 8 moșii, echivalent a 42000 hectare de pământ (teren arabil și păduri). Hotărârea testamentară a boierului este certificată și întărită de hrisovol lui Constantin Racovița Voievod (3 octombrie 1753), „prin care se acorda bisericii și oarecare privilegii” (Nemoiu, p. 5).

„Numit și cinstit foarte a fost numele dumnealui”

Văzându-și desăvârșită ctitoria, vel paharnic Constantin Obedeianu a adormit în Domnul la 21 aprilie 1755, fiind înmormântat în naosul bisericii, în fața Sfântului Altar. Cuvinte scrise pe lestede reflectă monumentală sa personalitate și dragoste creștinească desăvârșită prin care s-a împodobit marele în decursul vieții, alături de distinsa sa doamnă. „Sub această piatră odihnesc oasele Dum(nealui) întru Hristos răposatul Constantin Obedeianu boier vel paharnic, care s-a ostenit împreună cu soția, dum(neaei) Jupâneasa Stanca Ob(edeanca) de au făcut și de au rădicat din temelie acest sfânt locaș cu spital de săraci și au făcut și alete multe și vrednice lucruri, palatul și alte zidiri din temelie. Numit și cinstit foarte a fost numele dumnealui și a răposat la Vinerea Patimilor lui Aprilie 21, la 7 ceasuri din noapte, leat 7263 (1755)”.

**Pr. lect. dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE,
Facultatea de Teologie din Craiova**

Reflecții politico-teologice la Nichifor Crainic

„Nichifor Crainic, pseudonimul legalizat al lui Ion Dobre, este un scriitor la care pasiunea nu respinge claritatea și ordinea ideilor, grupate în succesiunea strânsă a argumentării, în luminoase și temeinice structuri. Oricine străbate unul din eseurile lui Crainic, trăiește, la sfârșitul lui, impresia unui lucru bine articulat în toate încheieturile, limpede determinat în spațiu, un adevărat organism autonom, din care este greu să clintești vreunul din elementele alcătuitoare. [...]”⁽¹⁾ În importanta mișcare a eseului contemporan, Nichifor Crainic aduce simțul construcțiilor solide, un patos extras din contemplarea marilor simboluri ale culturii, căldura expunerii ideologice. Multe din eseurile scrise în ultimele două decenii s-au orientat după modelul lui, scria Tudor Vianu în *Arta prozatorilor români*.

Părintele Dumitru Stăniloae afirmă : „Crainic este cel dintâi teolog român din epoca modernă a istoriei noastre care scoate teologia din cercul strâmt și ocolit al specialiștilor, prezentînd-o, într-o formă impunătoare, atențiunii generale a lumii intelectuale. [...] Nichifor Crainic înnoiește prin reactualizarea tradiției într-o teologie care se mulțumea cu cîteva coji din această tradiție, primite pe calea și de multe ori prin interpretarea ocolită a teologilor apusene, săvîrșind astfel o adevărată restaurare a teologiei românești în duhul ortodox.”⁽²⁾

Personalitate controversată, teolog și om politic, poet și publicist, Nichifor Crainic este un caz pe cât de complex, pe atât de reprezentativ pentru o întreagă categorie de cărturari români ieșiți din orizontul satului tradițional. Ei rămân fundamental „țărani”, „oameni ai pămîntului”, respectuoși față de tradiție, temeinici în gândire și în faptă, nu lipsiți de mândria de a fi depășit pe cont propriu anonimatul istoric al speței, oarecum neșlefuiți comportamental, de o vitalitate uneori exacerbată, surprinzători atât în patimi cât și în virtuți. În această bună primitivitate se întîmplă să zacă mari resurse creatoare, apte de a se desăvârși prin instrucție și

de a trece în opere culturale de o firească originalitate, în care tradiția se primenește fără extravaganta, în chip realist și organic. Un Ion Creangă, un Nichifor Crainic, un Marin Preda au introdus în măsura cea mai înaltă acest model intelectual și creator în cultura românească.

„Nichifor Crainic a fost, fără îndoială, un ins paradoxal și pe seama lui se colportează destule povești picante, mai mult sau mai puțin adevărate - în speță, eflorescențe ale bârfei balcanice, de care la noi nu scapă decât sfinții. Or, hotărât lucru, Nichifor Crainic n-a fost tocmai un sfânt...”⁽³⁾

E regretabil că personalitatea lui Crainic, în care lumina covârșește totuși umbrele de care n-a fost lipsită, întârzie de a fi tratată așa cum s-ar cuveni într-un peisaj cultural cu pretenții de normalitate. „Avem multe de învățat de la alții, dar nimic nu ne îndreptățește să refuzăm de a învăța câte ceva și din propria noastră zestre culturală, pe care de multe ori n-am făcut nici un efort onest de a o înțelege, mulțumindu-ne să perpetuăm verdictele ideologice ale unei jumătăți de veac de înstrăinare de noi înșine. Rămânem datori trecutului, chiar dacă n-am avea de învățat din el, vorba lui Noica, decât dezvățul...”⁽⁴⁾

Nichifor Crainic - viața și activitatea

Nichifor Crainic a văzut lumina zilei pe 22 decembrie 1889 în satul Bulbucata, județul Vlașca (azi Giurgiu). Fiu al țăranilor săraci Nedelea și Stana Dobre, copilul Ion Dobre, fiindcă acesta era numele adevărat al viitorului poet și teolog, a urmat, cu întreruperi din cauza dificultăților materiale, școala primară din satul natal. După care între 1904-1912 a fost elev bursier la Seminarul Central din București. Aici a avut parte, pe lângă mult ritualism, și de o bună instrucție intelectuală cu profesori ca Iuliu Scriban. Coleg de clasă și șef de promoție l-a avut pe Dumitru Cornilescu, viitorul traducător al Bibliei britanice protestante convertit la protestantism. Este pasionat de literatura și publicistica națională ale lui Nicolae Iorga, sub auspiciile căreia își face, în 1907, debutul literar ca elev într-o revistă din Iași, publicând în anii următori ca seminarist sub diverse pseudonime I.D. Nichifor, D.I. Crainic și în reviste de prestigiu ca Ramuri din Craiova, Luceafărul din Sibiu, Viața Românească din Iași, dar și Semănătorul și Neamul Românesc scoase de Nicolae Iorga.

Continuă să publice și în anii 1912-1916 când, fiind în același timp cântăreț la biserica Zlătari, urmează cursurile Facultății de Teologie din București. E remarcat de tânărul profesor de dogmatică Ioan Mihălcescu, care-l îndrumă spre apologetică, dar absența spiritualității face ca studiile teologice să îi pară abstracte, excesiv de raționaliste și istoriste. La rândul său, mediul universitar bucureștean dominat de pozitivism științific i se pare tern și mediocru, cu excepția profetismului lui N. Iorga.

Pentru Nichifor Crainic, anul 1916 este un an al împlinirilor, dar și al catastrofelor personale și naționale. Devine licențiat în teologie și publică primul volum de poezie, *Zâmbete în lacrimi*. Dornic să ocupe parohia Zlătari din capitală, se căsătorește însă Mitropolitul Conon refuză să-l numească, în ciuda insistențelor și presiunilor.⁽⁵⁾ Urmează la scurt timp divorțul de prima soție și intrarea României în Primul Război Mondial, înfrângerea României și moartea tatălui. Este mobilizat sergent la spitalul din Iași, colaborând asiduu cu articole și poezii la *Neamul Românesc* al lui N. Iorga. Reîntors la București, devine redactor la *Dacia*, condusă de Al. Vlahuță și, ulterior, la *Luceafărul*, mutat de Goga de la Sibiu la București. În 1919 publică volumul *Icoanele vremii*, în care adună articole și poezii din anii de război, iar în 1920 îi apare un nou volum de poezii, *Darurile pământului*. Sunt ani de criză, în care suferă atât de pe urma eșecului căsătoriei, cât și a dezorientării unei generații rămase fără ideal odată cu realizarea unității naționale.

Între 1920-1921 se află la Viena împreună cu prietenul său, viitorul critic de artă și istoric Al. Busuiocean, dar și cu Lucian Blaga, cu care va lega o lungă amiciție și colaborare literară. Tot aici o cunoaște pe cea de-a doua soție, Aglaia, studentă la medicină, cu care se și căsătorește. La Viena descoperă mistică, atât în varianta ei orientală și occidentală prin filiera poeziei germane, dar și pe cea ortodoxă bizantină prin intermediul poetului dadaist Hugo Ball, convertit la catolicism și autor al unei importante cărți despre creștinismul bizantin. În fața excesului de istorism și scolasticism al teologiei academice, are revelația misticii ca experiență vie care-l face pe om „contemporanul lui Dumnezeu”, iar nu prizonierul trecutului sau schemelor gândirii proprii. Tot la Viena descoperă prin

intermediul șvabului din Caransebeș René Fülöp Müller, traducător din Dostoievski, opera marelui scriitor rus.⁽⁶⁾

În mai 1921 i se naște aici și unica fiică, Furtuna Ioana.⁽⁷⁾ În aceeași lună la Cluj un grup de tineri scriitori: L. Blaga, A. Maniu, G. Mihăescu, în frunte cu Cezar Petrescu înființau revista literară, artistică și socială *Gândirea* cu un program anti-avangardist și neotraditionalist românesc. Crainic devine prin L. Blaga colaborator constant al revistei cu poezii și ulterior cu eseuri programatice – „Iisus în țara mea” (1923), „Parsifal” (1924) sau „Între Apollo și Iisus” – impunându-se în câțiva ani drept teoreticianul acestui curent literar și de opinie din cultura română interbelică cunoscut sub numele de „gândirism”.

În această revistă, a cărei redacție s-a mutat la sfârșitul lui decembrie 1922 la București, s-au afirmat scriitorii: L. Blaga, I. Pillat, V. Voiculescu, S. Tudor, M. Călinescu, dar și criticii literari: T. Vianu, O. Papadima, V. Băncilă și mulți alții.

Întors în țară, Crainic, care în 1921 publicase volumul de însemnări de călătorie din Transilvania și Basarabia intitulat *Priveliști fugare*, devine între 1922-1930 consilier cultural al Fundației Culturale Principele Carol, susținătoare a Editurii *Cultura Națională*, unde a îngrijit colecția „Cartea vremii”. Publică în colaborare și o serie de manuale școlare. În toți acești ani desfășoară o intensă activitate publicistică la revistele literare ale vremii. În 1924 reorganizează cu P. Șeicaru și V. Ion Popa *Neamul Românesc* al lui Iorga, plecat la Sorbona, și participă împreună cu P. Șeicaru la înființarea noului ziar de orientare tradiționalist-conservatoare *Cuvântul*, fiind timp de un an și jumătate redactorul paginii „Duminică”. În 1926 Crainic îl va aduce în locul său ca titular al acestei rubrici de la *Cuvântul* pe ziaristul și profesorul de logică și metafizică Nae Ionescu. În 1925 publică volumul *Cântecele patriei*, în care strânge poezii publicate în presa anilor 1916-1918.

Anul 1926 este unul decisiv pentru scriitorul teolog Nichifor Crainic. El își legalizează acum acest pseudonim literar și preia conducerea efectivă a *Gândirii*, abandonată de Cezar Petrescu, plecat la Paris, asigurând material apariția ei aproape neîntreruptă în 10 numere pe an din ianuarie 1926 și până în august 1944. În același an Nae Ionescu preia conducerea ziarului *Cuvântul*, revista *Gândirea* și ziarul *Cuvântul* reprezentând principalele tribune de manifestare

literară și politică ale tradiționalismului românesc interbelic. Tot acum intră și în politică, devenind pentru patru luni secretar general la Ministerul Cultelor și Artelor sub ministrul Vasile Goldiș.⁽⁸⁾

În 21 decembrie 1925, când prințul Carol II renunță la tron de dragul metresei sale, Magda Lupescu, Crainic scrie pe 4 ianuarie 1926 răsunătorul articol „Sacrificiul enigmatic” și-i dedică prințului demisionar un număr special al Gândirii, afișându-și deschis „carlismul”.

Tot în 1926 Crainic devine profesor universitar la noua Facultate de Teologie din Chișinău creată la inițiativa ministrului culturii, filozoful Ion Petrovici. Timp de șase ani va face naveta București-Chișinău, unde a ocupat catedra de Literatură religioasă modernă. Cursul faimos despre „Dostoievski și creștinismul rus” reprezenta introducerea literară la cursul de Elemente de mistică ortodoxă, sub haina literaturii Nichifor Crainic impunând primul curs de mistică ortodoxă de la facultățile de teologie ortodoxă – o prioritate românească în școlile superioare de teologie din spațiul panortodox.

În același timp, Crainic, devenit directorul Gândirii, precizează termenii opțiunii culturale, literare și politice tradiționaliste proprii „gândirismului” în eseuri programatice, cum au fost: „A doua neatârnare”, din 1926, sau „Sensul tradiției”, din 1929. În contra imitației culturii occidentale și modernismului susținut de Eugen Lovinescu în faimoasa sa Istorie a civilizației române moderne din 1924-1925, Crainic pledează pentru creație modernă inspirată din valurile autohtonismului și tradiționalismului românesc. Spre deosebire însă de tradiționalismul liber sub semnul precreștinului „Dionysos” susținut de Lucian Blaga, Crainic va milita pentru un tradiționalism ortodox inspirat din teologia mistică și a frumosului a lui „Dionisie Areopagitul”. Gândirea a stat astfel sub semnul acestei bipolarități în ce privește înțelegerea creștină teologic-ortodoxă și necreștină a sensului tradiției promovate de cei doi prieteni, Crainic și Blaga, care a devenit conflict abia în 1942. Peste viziunea „pământului” românesc promovată de Sămănătorul, Crainic dorea ca Gândirea să boltească „cerul” spiritualității ortodoxe.

Între 1927-1928 Crainic colaborează la ziarul Curentul condus de Pamfil Șeicaru, de care se va despărți însă în curând pe motive de divergențe ideologice, cum se despărțise anterior de Cuvântul lui Nae Ionescu și de tânăra generație de intelectuali coagulată în jurul acestuia. În 1929 este ales pentru scurt timp deputat independent pe listele Partidului Național Țărănesc. În 1930 i se decernează Premiul Național de Poezie și participă la Arles, în sudul Franței, la sărbătorirea centenarului lui Frédéric Mistral. E prezent și la Geneva la lucrările Societății Națiunilor care dezbătea, sub președinția lui Nicolae Titulescu, ideea Statelor Unite ale Europei, respinsă de Crainic ca o formulă supranațională de tip masonic.

După 1931, când îi apare ultimul volum de poezii: Țara de dincolo de veac, Crainic poetul face loc teologului, eseistului și publicistului militant. Pe 1 decembrie 1932 e chemat profesor titular la Facultatea de Teologie din București, unde va preda până în 1944, inițial Istoria literaturii bisericești și religioase moderne, catedră sub al cărei nume a ținut de fapt cursuri de ascetică și mistică: între 1932-1933 a reluat cursul despre „Dostoievski și creștinismul rus”, urmat în 1933-1934 de „Elemente de teologie mistică”, iar apoi de cele două cursuri capitale de mistică ortodoxă în 1935-1936 și de mistică germană în 1936-1937, cursuri ce constituie esențialul operei teologice a teologului-scriitor Nichifor Crainic.

În intervalul ianuarie 1932-decembrie 1933 înființează și conduce ziarul independent Calendarul. Pe fundalul sumbru al crizei economice și sociale al acestor ani Crainic își deplasează tot mai mult publicistica de pe religios și estetic pe politica militantă. Este perioada apropierea de Codreanu și de legionari, al căror mentor spiritual s-ar fi dorit. Călătorește în Italia fascistă, unde are două întrevederi cu ducele Mussolini, convertindu-se în promotor al național-socialismului corporatist italian și adept al ieșirii României din alianțele tradiționale cu Franța și Anglia și al intrării în axa Roma-Berlin.⁽⁹⁾

În octombrie 1933 scrie în Calendarul articolul „Țara regelui Wieder și a reginei Duduca”, în care atacă promiscuitatea concubinajului lui Carol II cu Elena Lupescu și camarila acestora, în urma căruia ziarul a fost suspendat 15 zile din ordinul prim-ministrului liberal I.G. Duca. Acesta din urmă dizolvă în noiembrie „Garda de Fier” legionară, fiind asasinat pe 29 decembrie de câțiva

legionari pe peronul gării din Sinaia. A doua zi, Nichifor Crainic e arestat sub acuzația de a fi instigatorul moral al asasinatului și este închis la Jilava cu alți 360 de legionari. Calendarul este suprimat, Gândirea încetându-și apariția și ea din mai 1933 până în octombrie 1934. Ieșit din închisoare, publică în Gândirea o „mărturisire de credință” în Dumnezeu și neam, încercând totodată platforme de mediere între diferitele grupări naționaliste: în 1934 fuziunea, la cererea lui Octavian Goga, între partidul acestuia și Garda de Fier e refuzată de Codreanu; în iulie 1935 Crainic realizează însă, tot la cererea lui Goga, fuziunea partidului acestuia și a ligii antisemitului A.C. Cuza în Partidul Național Creștin, din care se retrage însă câteva luni mai târziu. În 1937 editează revista Sfarmă-Piatră, suprimată la scurt timp de guvern, revistă în care face critica naționalismelor românești existente, inclusiv al celui legionar cu asocierea ilicită între „Hristos și revolver”, și cristalizarea unui program practic al „naționalismului creator”. Iar în 1938 este timp de două luni codirector la Porunca vremii.

Începând din 1935 Nichifor Crainic apare secondat îndeaproape de pr. Dumitru Stăniloae din Sibiu, care devine un colaborator statornic al Gândirii până în 1944. Într-un eseu curajos din 1935 intitulat „Rasă și religie”, Crainic critică rasismul ideologiei noii Germanii naziste și eforturile ei ilicite de a „germaniza” creștinismul drept o naturalizare inacceptabilă a acestuia din urmă. Rasismul german vrea nu doar un pământ național, ci și un cer național, pe când pacea Europei înseamnă pământ național și cer creștin comun.

În același număr pr. Stăniloae publică eseu „Ortodoxie și națiune”, ca două numere mai încolo Crainic să facă apologia „Romei universale” a lui Mussolini și să elogieze în Coșbuc „poetul rasei noastre”. În 1935 Gândirea publică „Spațiul mioritic” al lui Lucian Blaga și începe o polemică prelungită cu Românismul lui Constantin Rădulescu-Motru, în care Nichifor Crainic, secondat fidel de pr. Dumitru Stăniloae, opune naturalismului filozofului necesitatea spiritualității și Ortodoxiei pentru un naționalism autentic. Lui Rădulescu-Motru îi este opusă figura dr. Nicolae Paulescu, fondatorul naționalismului creștin. Polemica se continuă în 1937 cu discipolii lui Nae Ionescu de la Predania care încearcă să-l

compromită ca profesor aducând aminte faptul real că profesorul universitar Crainic nu avea nici un fel de doctorat, iar licența în teologie o obținuse în 1916 doar printr-un examen oral, și cu Radu Dragnea, în fața cărora pr. Stăniloae subliniază dimensiunea morală constitutivă a adevăratului naționalism, iar Crainic dezvoltă tema „Ortodoxia – concepția noastră despre viață” prezentată într-o conferință din 1936 la Sibiu, dar glosează admirativ și despre relația dintre creștinism și fascism în Italia.

Aceste contribuții sunt incluse de Nichifor Crainic, împreună cu alte eseuri militante din Gândirea, în două volume de publicistică de politică culturală extrem de populare în epocă: Puncte cardinale în haos, apărut în 1936 și Ortodoxie și etnocrație, publicat în 1938. Și aici Crainic va fi urmat îndeaproape de pr. Stăniloae care, în 1939, își adună eseurile din Gândirea în volumul publicat la Sibiu sub titlul Ortodoxie și românism. Volumul din 1938 reproduce în anexă utopia politică a lui Nichifor Crainic cristalizată – după un periplu dominat de adeziuni și deziluzii care l-au condus de la iorghism și țărănism, trecând prin carlism și legionarism – la formula „Programului Statului Etnocratic” publicat inițial în 1937 în Sfarmă-Piatră.

După alegerile din noiembrie 1937, Carol II, simțind că jocul politic îi scapă de sub control, proclamă pe 11 februarie 1938 dictatura regală, desființează partidele politice și, prin intermediul lui Armand Călinescu, în cadrul unui guvern prezidat inițial de patriarhul Miron Cristea, declanșează lichidarea mișcării tineretului naționalist. Nicolae Iorga îi intentează un proces lui Codreanu, care e condamnat la șase luni de închisoare. În acest timp Armand Călinescu intentează lui Codreanu un proces de trădare de țară fiind acuzat că ar vrea să dea România pe mâna Germaniei, în care ca martor al apărării e citat și Crainic. Liderul legionarilor e condamnat la zece ani de temniță grea și e asasinat împreună cu liderii mișcării în noaptea de 29-30 noiembrie 1938. Reprimarea brutală va arunca România într-o spirală a violențelor interne, care vor spori într-un crescendo barbar și absurd, un al doilea moment sângeros fiind legat de represaliile de stat care au urmat asasinării de legionari a lui Armand Călinescu pe 21 septembrie 1939.

Nemuțumit de depozitia lui Crainic în procesul lui Codreanu, Armand Călinescu include, drept represalii, catedra acestuia pe lista posturilor universitare la sfârșitul lui 1938 printr-o lege specială

aprobată de prim-ministrul patriarh Miron Cristea, care a suprimat astfel catedra de teologie ascetică și mistică. Nichifor Crainic e trecut la catedra de dogmatică și apologetică vacantată prin alegerea profesorului-arhiepiscop Irineu-Ioan Mihălcescu ca locțiitor de episcop al Râmnicului pe 1 noiembrie 1938, iar pe 29 noiembrie 1939 ca mitropolit al Moldovei. Obligat astfel să se improvizeze în apologet, Nichifor Crainic redactează și susține în intervalul 16 ianuarie-20 mai 1939 un curs inedit de teologia culturii.

Publicat în 1940 sub titlul *Nostalgia paradisului*, el constituie principala sa operă teoretic-filozofică, voindu-se totodată o fundamentare a opțiunilor culturale tradiționaliste pentru care milita în paginile *Gândirii*. Volumul era rezultatul reflecțiilor proprii pe marginea amplei dezbateri pe teme filozofice ale culturii și esteticii din spațiul cultural european și românesc în primele decenii ale secolului XX. Lucrarea era o analiză a relațiilor dintre religie și cultură (partea I) și teologie și estetică (partea II) încheiate cu propunerea de lectură în cheie metaforic-teologică a fenomenului culturii și artei (partea III).

Întreaga creație omenească este văzută drept produsul unei imense și irepresibile nostalgii, țâșnind dintr-o trăire fundamentală care colorează existențial întreaga cunoaștere și activitate a omului: sentimentul rupturii unei unități ideale a existenței și a durerii pe calea de întoarcere spre această patrie simbolizată de paradis. Paradisul este însă dublu: pământesc și ceresc, cum dublă este și nostalgia lui. Nostalgia sau memoria paradisului terestru e motorul civilizației materiale care rămâne în cadrele existenței actuale supuse morții, iar nostalgia sau aspirația paradisului ceresc e mobilul ultim al culturii spirituale care se confruntă cu problema morții și a sensului general al existenței. Comunitatea inițială pierdută e actualizată în mod real prin credință în Biserică, iar în mod simbolic de cultură și creația umană, mai ales de cea artistică. Fără a fi religie, arta poate pregăti sufletele pentru religie prin creațiile genurilor artistice (gen Dante, Milton, Eminescu, Dostoievski), ale căror opere dobândesc un statut profetic.

În anii dictaturii regale - 1938-1940 - Crainic revine în eseurile publicate în paginile *Gândirii* la teme estetice și teologice, gen „Copilărie și sfințenie” sau „Rugăciunea lui Iisus” în 1938 sau „R.M.

Rilke" în 1939. Alături de capitole din viitoarea Nostalgia paradisului, Crainic se înscrie și cu poezii și articole în sensul cultului personalității lui Carol II, Rugăciune pentru Rege sau Regele și Biserica în 1939, sau Regele și cultura în 1940. La sfârșitul lui decembrie 1939, când împlinea 50 de ani, scriitorul teolog luase hotărârea de a abandona activitatea ziaristică dedicându-se exclusiv catedrei și vieții literare, însă lucrurile aveau să stea altfel.

În aprilie 1940 Crainic este ales, la propunerea Facultății de Teologie Evanghelică, „doctor honoris causa”⁽¹⁰⁾ al Universității din Viena, ceremonia programată pentru luna iunie fiind amânată la cererea sa pentru toamnă. Revista Gândirea se grăbește să consacre și ea numărul 4, pe aprilie 1940, în întregime lui „N. Crainic la 50 de ani”; în masivul număr omagial scriu evocări și prime evaluări ale multiplelor dimensiuni ale activității și scrisului acestuia nume de primă mărime ale culturii și teologiei românești interbelice, ca I. Petrovici (activitatea), N. Bălan, V. Voiculescu, D. Caracostea, L. Blaga, D. Botta, dar și D. Stăniloae (opera teologică), și alții.

Ca răsplată a obedienței față de rege, Nichifor Crainic e numit în iunie ministru al propagandei în guvernul Gigurtu, guvernul care și-a legat numele de cele trei cedări teritoriale impuse României în 1940, Basarabia pe 26 iunie, Cadrilaterul pe 1 august și nordul Transilvaniei pe 30 august. Crainic demisionează din guvern pe 6 august; o lună mai târziu, pe 6 septembrie, Carol II este nevoit să abdice, iar puterea este preluată de comandantul legionar Horia Sima și generalul Ion Antonescu. România devine pentru câteva luni stat național-legionar. Numit pentru o scurtă perioadă de timp președinte al Radiodifuziunii, Crainic salută acum în Gândirea „Revoluția legionară”.

Pe 5 noiembrie, prezent la Universitatea din Viena cu prilejul festivităților decernării titlului de „doctor honoris causa”, Crainic rostește conferința „Viața spirituală în România de astăzi”. Asistă oripilat la asasinarea profesorilor Nicolae Iorga și Virgil Madgearu, precum și la masacrele făcute la Jilava pe 27-28 noiembrie 1940 de către legionari - a căror asociere păgână între Hristos și revolver o denunțase deschis încă din 1937 -, și, câteva luni mai târziu, la rebeliunea legionară din 21-23 ianuarie 1941 zdrobită de armata condusă de generalul Antonescu susținut de armata germană din România.

În 1940 redevine, pentru patru luni, ministru al propagandei în guvernul de tip dictatorial al generalului Antonescu, în care desființează toată presa evreiască ca parte a luptei împotriva influenței „iudaismului” în cultura română.

La invitația canonistului Ștefan Țankov doctor de Cernăuți, în mai 1940 face o vizită la Sofia, unde e primit de regele Boris care-l decorează cu ordinul Sfântul Alexandru. Ține aici o conferință despre Ortodoxie, „Patria noastră ecumenică”, în care promovează ideea înființării unei uniuni a popoarelor ortodoxe din Balcani sub egida Reichului german, care în schimbul fidelității le-ar putea retroceda monumentul simbol al catedralei Aghia Sofia. Conferința de la Sofia, ca și altele din timpul războiului, este simptomatică pentru convingerea militantă a lui Crainic pentru care doar Germania nouă hitleristă era cea care putea ajuta România să recupereze Ardealul de Nord în schimbul alianței necondiționate la cruciada anti-bolșevică împotriva URSS și să-i acorde un loc în noua Europă.

Pe 22 mai 1941, Nichifor Crainic este primit solemn în Academia Română. Propus de G. Murnu încă din 1936 și de I. Petrovici în 1939, el nu întrunise voturile necesare decât pe 20 mai 1940, când la propunerea lui D. Caracostea a fost ales ca membru titular pe locul lăsat liber prin moartea lui O. Goga. La sesiunea solemnă de primire din 22 mai 1941 Crainic rostește discursul „Elogiu lui Octavian Goga”, la care răspunde Lucian Blaga. În prelungirea evocării din numărul omagial al Gândirii din 1940, când schișase „Începuturile și cadrul unei prietenii”, poetul-filozof creionează acum sub cupola Academiei un remarcabil portret al vechiului prieten și colaborator Nichifor Crainic.

Om al câmpiei române, adoptat spiritual de Ardeal, Crainic intră solemn în Academie ajutat de doi ardeleni: Goga și Blaga.⁽¹¹⁾ Cu o operă poetică dominată de bipolaritatea pământ-cer (Darurile pământului - Țara de dincolo de veac), teologul-scriitor Crainic a depășit sămănătorismul prin gândirism, adăugând pământului românesc cerul spiritualității răsăritene. În jurul Gândirii îndrumate de el s-a dezvoltat o impresionantă creație literară tradiționalistă, atât de inspirație strict ortodoxă, pe ogașele dogmaticii creștine, cât și de sensibilitate general metafizică, liberă față de motivele creștine, și

chiar în duhul eresului. Activității de animator al culturii și operei de gânditor ortodox ale lui Crainic i se datorează invazia teologiei în cultura română postbelică; datorită lui teologia ortodoxă a devenit sare a culturii românești.

Primirea în Academie exact înainte cu o lună de intrarea României în război împotriva URSS împreună cu Germania hitleristă a fost momentul de glorie și apogeu al parcursului biografic al teologului-scriitor Nichifor Crainic. În urma neînțelegerilor cu Mihai Antonescu, Crainic își dă demisia din guvern. Drept răzbunare, Mihai Antonescu aranjază arestarea fiicei sale în vârstă de numai 19 ani, Ioana Furtuna Crainic, care este închisă două luni la Văcărești și încă o lună și jumătate de lagăr la Târgu Jiu, după care a rămas exmatriculată din Universitate. La sfârșitul anului 1941 și începutul lui 1942 scriitorul și profesorul de teologie Crainic s-a îmbolnăvit grav: dublă otită, dublă mastoidită, meningită și pneumonie; se zbate între viață și moarte, fiind salvat miraculos după șase operații. Între 1942-1944 devine președintele cooperativei Filmul românesc, prin care călătorește în Germania și Italia pentru achiziționare de filme.

Ortodoxismul tot mai strict al lui Crainic și opțiunile politice afișate au condus în timp la abandonarea revistei de majoritatea scriitorilor și colaboratorilor inițiali, până la sfârșit rămânându-i fideli doar V. Voiculescu și I. Pillat. Publicarea de către L. Blaga, la Sibiu în 1942, a cărții *Religie și spirit*, unde e negată orice revelație supranaturală, iar Hristos e doar un simplu mit, conduce nu doar la replica polemică a pr. D. Stăniloae în *Telegraful Român* la Sibiu, ci și la excluderea poetului-filozof de la *Gândirea*, al cărei co-fondator fusese în urmă cu două decenii. În eseu-conferință *Transfigurarea românismului* din 1943 N. Crainic îl acuză pe fostul prieten de caricaturizarea și negativizarea lui Dumnezeu ca Mare Anonim și de edificarea unei metafizici românești din superstițiile folclorice, din miturile indiene și din ereziile creștine, toate elemente antiortodoxe. Atacat în *Gândirea* în 1943 e și tomismul catolic ca falsă filozofie creștină în numele autenticei metafizici ortodoxe. Crainic se înconjoară tot mai mult de teologi și își publică ritmic prelegerile inaugurale pe teme de actualitate către studenții teologi *Despre demofilie* în 1941, *Providența divină în istorie* și *Colaboratorii lui Hristos* în 1942, sau *Ortodoxia română ca funcțiune europeană* în 1944. Este susținut de teologi ca T.M. Popescu sau E. Vasilescu. Pr. D.

Stăniloae colaborează și el constant cu eseuri pur teologice Despre dogmă și Temeiurile eterne ale mântuirii în 1941, Considerații în legătură cu sfintele icoane în 1942, Biserica Ortodoxă a Transilvaniei și Despre Iisus Hristos, în 1943, și Contemplație și asceză, în 1944. Din 1942 până la sfârșit publică regulat poezii în paginile Gândirii și tânărul ierodiacon Valeriu-Bartolomeu Anania, iar din 1936 un colaborator asiduu al revistei fusese și ceva mai vârstnicul scriitor Horia Vintilă.

În 1943 Crainic susține, atât în București, cât și în toate provinciile țării, o serie de conferințe pe teme patriotice, despre Octavian Goga, Avram Iancu, George Coșbuc sau Transfigurarea românismului. Pe 4 iunie 1943 prezintă la Zagreb conferința Poezia noastră religioasă, pledând pentru crearea, evident sub auspiciile Reichului, a unei Europe unite național și creștine după formula: pământ național pentru fiecare popor și cer creștin pentru toți laolaltă. Iar pe 27 noiembrie 1943, într-un moment în care înfrângerea Germaniei hitleriste devenea previzibilă, susține la Weimar conferința România în Europa nouă, o tristă apologie a lui Hitler și a Reichului german.

De altfel, în acei ani Crainic devenise și președintele Asociației Germano-Române. Compromițătoarea conferință de la Weimar a fost publicată în Gândirea în numărul ei din martie 1944. În numărul următor, pe aprilie-mai, Crainic revine la teologia pură cu un splendid eseu despre Dionisie Areopagitul, iar în numărul ulterior, pe iunie-iulie, care avea să fie și ultimul număr al Gândirii, publică ultimul său text. Intitulat Tehnică fără suflet, eseul pornește de la denunțarea barbariei atacurilor aeriene anglo-americane asupra României și întregii Europe apărute de naziști.

„23 august 1944 și ocuparea României de trupele sovietice l-au făcut pe Crainic să simtă din plin teroarea unei istorii intrate sub zodiile nefaste ale totalitarismelor și ideologiilor rivale”.⁽¹²⁾ În timpul bombardamentelor germane asupra Bucureștilor care au urmat, Crainic se îmbolnăvește de pneumonie, e transportat de prof. Ion Petrovici la mănăstirea Cernica, de unde soția sa, dr. Aglaia Crainic, l-a dus la Sibiu, unde e internat în clinica universitară a dr. Iuliu Hațieganu. Pe 15 octombrie află din ziare că se află pe lista criminalilor de război venită de la Moscova și e sfătuit să rămână

ascuns. Își lasă barbă și se adăpostește prin diferite case din Sibiu. Primarul din Gălănești, județul Rădăuți, refugiat și el, îi face un buletin de identitate pe numele de Ion Vladimir Spânu, negustor de cherestea, refugiat bucovinean, sub care va pribegi prin Transilvania aproape trei ani de zile. Este eliminat din Societatea scriitorilor și Sindicatul ziaristilor, este epurat și din Universitate, iar Gândirea e suprimată. În preajma Crăciunului publică sub numele Victor Mărginaș un colind în paginile Telegrafului Român.

În ianuarie 1945 pleacă din Sibiul devenit nesigur și stă ascuns mai întâi la mănăstirea Sâmbăta de Sus, iar mai apoi la diferiți preoți din sate din Munții Apuseni până în martie 1946 și pe valea Târnavelor până în mai 1947. Află din ziare că pe 4 iunie 1945 a fost condamnat de Tribunalul Poporului la închisoare pe viață în procesul ziaristilor fasciști. În acest interval Crainic redactează manuscrisul primei părți a Memoriilor sub titlul Zile albe, zile negre, precum și un studiu neterminat în 12 capitole despre Spiritualitatea poeziei românești. Pe 20 mai 1946 se stinge din viață în mizerie și copleșită de întristare soția scriitorului, dr. Aglaia Crainic, în timp ce soțul ei se afla ascuns la preotul din satul Lepindea. În septembrie 1946 se mută la preotul din satul Iclod, iar în martie 1947 la preotul Ioan Sămărghițan din Cerghid, lângă Târnăveni.

Pe 24 mai 1947 îl convinge pe pr. Sămărghițan să-l denunțe și se predă autorităților în speranța că va fi rejudecat și reabilitat. Este trimis la Târgu-Mureș și de aici la București, fiind deținut la Ministerul de Interne și apoi la Văcărești. I se anulează sentința din 1945 și începe rejudecarea procesului, la care Crainic a fost apărat de Petre Pandrea, cumnat al lui Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul comunist al justiției. Pe 9 decembrie 1947 lui Crainic i se aduce la cunoștință noul act de acuzare, în care se vede acuzat de legionarism, fascism, hitlerism, rasism și ură de clasă, de instigare la război împotriva URSS și de colaborare cu Germania hitleristă. Crainic întocmește un amplu Memoriu de răspuns, un adevărat testament politic și moral, în care, respingând cu argumente acuzațiile și asumându-și erorile, justifică poziția de scriitor român, creștin, sărac și independent, ca servitor a patriei și interesului național. Invocă precedentele anterioare ale lui Slavici și Arghezi, condamnați și ei după Primul Război Mondial ca ziarști în serviciul ocupanților germani la 5 ani, fiind grațiați după un an și jumătate.

Din motive ținând de căderea în dizgrație în PCR a ministrului Pătrășcanu, procesul se întrerupe brusc, avocatul Pandrea e exclus din barou. Crainic este transferat la sinistrul penitenciar de la Aiud. Timp de 15 ani scriitorul a fost supus unui regim cumplit de distrugere morală și fizică prin umilințe și înfometări inumane trecând prin experiențe-limită din care s-a salvat interior doar prin credință și poezie.

Eliberarea din temniță s-a făcut cu prețul umilitor al reeducării și al compromiterii prin anexarea la propaganda regimului comunist român al lui Gh. Gheorghiu-Dej și apoi, din 1965, al lui N. Ceaușescu. În martie 1962 a fost transferat în arestul Ministerului de Interne, unde, la cererea ministrului I. Drăghici, scrie o istorie a Mișcării Legionare. Scrisă într-un stil vehement polemic și încadrată de o introducere și concluzii cu elogii jenante la adresa leninismului, intitulată Cuibarul ucigașilor, în 15 capitole și 263 de pagini, lucrarea a rămas în manuscris fiind plagiată apoi de I. Fătu și N. Spălățelu în cartea Garda de Fier. Este eliberat pe 24 aprilie 1962 și angajat până în 1968 ca redactor la revista Ministerului de Interne, Glasul Patriei.

O vreme Crainic s-a lăsat amăgit și el de naționalismul comuniștilor români și de iluzia revenirii pe scena literară publică. Între 1963-1964 a scris cel de-al doilea volum al Memoriilor despre anii 1946-1947, intitulat Pribeag în țara mea și câteva crâmpoie impresionante de mărturii din infernul temniței de la Aiud. Și-a rescris totodată Memoriile modificate și autocenzurate în speranța editării lor, încercând să publice și poezii, dar fără succes. În 1968 a fost pensionat, iar pe 20 decembrie, la împlinirea vârstei venerabile de 80 de ani, Nichifor Crainic a fost sărbătorit în cercul prietenilor apropiați, într-o emoționantă întâlnire la care au luat parte – pe lângă fiica Nini, căsătorită în 1946 cu inginerul Alexandru Cojan, I. Petrovici, R. Gyr, N. Crevedia, P.M. Vizirescu, pr. D. Stăniloae și alții, printre care inimosul Nedic Lemnaru, fost lucrător în Securitate menit să-l supravegheze și devenit prieten intim al scriitorului în ultimii ani de viață.⁽¹³⁾

După o viață de lupte, chin și încercări cumplite, Nichifor Crainic s-a stins din viață lin și ușor, în somn, în noaptea de 19-20 august 1972 la casa scriitorilor din Palatul brâncovenesc Mogoșoaia.

Trei zile mai târziu a fost îngropat, prohodit de preoți și de prieteni, în cimitirul Sfânta Vineri din București. Pe cruce a pus să i se scrie numai numele, căci așa cum îi spunea testamentar generelui său, Al. Cojan: „Acei care vor să știe cine am fost, să mă caute în scrierile mele, în revista Gândirea, al cărei mentor am fost, în cursurile de la Facultatea de Teologie, la Academia Română printre membrii căreia am fost. Acolo sunt eu. Sub cruce e un pumn de țărână”.⁽¹⁴⁾

Bibliografie:

1. Crainic, Nichifor, *Cursurile de mistică*, Editura Deisis, Sibiu, 2010
2. Idem, *Dostoievski și creștinismul rus*, Editura Arhiepiscopiei, Cluj, 1998, ediție online
3. Idem, *Memorii - Zile albe - zile negre*, Editura Gândirea, București, 1991
4. Idem, *Nostalgia Paradisului*, Editura Moldova, Iași, 1994
5. Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului, *Viața Sfântului martir Constantin-Vodă Brâncoveanu și a celor împreună-pățimitori cu dânsul*, ediția a II-a, Editura Sfântul Antim Ivireanul, Râmnicu-Vâlcea, 2014
6. Ionescu, Prof. Ioana, *Constantin Brâncoveanu - un martir între domnii români*, în Ziarul „Lumina”, 23 martie 2014
7. Ionescu, Pr. Prof. Ion, *Pățimirea dreptcredinciosului voievod Constantin Brâncoveanu*, în Sfinți români și apărători ai legii strămoșești, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1987
8. Ionescu, Ștefan, *Epoca brâncovenească. Dimensiuni politice. Finalitate culturală*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981
9. Iorga, Nicolae, *Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu*, Vălenii de Munte, 1914
10. Jimborean, Silviu Aurel, *Sfințenia, împlinirea umanului - după Nichifor Crainic*, Editura Semănătorul, București, 2013, ediție online
11. Lovișteanul, Emilian, Ep. Vicar al Arh. Râmnicului, *Între bucuria vieții și darul nemuririi - Sfinții Martiri Brâncoveni*, Editura Sf. Antim Ivireanul, Râmnicu Vâlcea, 2014
12. Popa, George, *www.alternativaonline.ca*, Anul VIII, Nr. 86, Ian., 2011, Ediție electronică

13. Popescu, G. Vlcea, *Inițiator și protector al unui nou stil în arta românească: stilul brâncovenesc*, în „B.O.R.”, nr. 9-10/1964
14. Popescu, Pr.Acad. Niculae M., *Viața și faptele Domnului Țării Românești Constantin Vodă Brâncoveanu*, Editura Idaco...dar din har, București, 2013
15. Idem, *Viața și faptele domnului Țării Românești Constantin Vodă Brâncoveanu*, Editura Basilica, București, 2014
16. Studia Academica Vol.1, *Spiritualitatea mărturisitoare a culturii românești în perioada Sfântului Martir Constantin Brâncoveanu*, Editura Praxis a Arhiepiscopiei Râmnicului, Râmnicu Vâlcea, 2014
17. Vizirescu, Pan M., *Mistica pământului la Nichifor Crainic*, Revista Fundațiilor Regale, Anul VIII, Nr. 6, Iunie, 1941

**Drd. IORDACHE FLORIN EUGEN,
Școala Doctorală „Sfântul Nicodim”,**

Pastorația persoanelor singure, victime ale migrației

Pastorația, așa după cum bine știm, presupune o stare de slujire permanentă, în care nădejdea preotului trebuie să fie îndreptată către Dumnezeu și puterea Sa harică, iar datoria de a veghea față de turma cea cuvântătoare să fie așezată mereu pe primul plan. Noile realități sociale pe care le trăim, noul context cultural, economic și ideologic al lumii contemporane, aduc preotului provocări din cele mai complexe, mult diferite față de cele de acum o jumătate de secol, iar măsurile pe care trebuie să le ia, precum și metodele pe care să le aplice, trebuie mai întâi căutate, iar apoi aplicate cu mare atenție. Aceasta pentru ca nici un credincios să nu se piardă și să nu părăsească turma lui Hristos, sau, mai grav, să ajungă *indiferent* față de cele sfinte și față de propria sa mântuire.

Una dintre provocările cele mai serioase pe care le întâlnim în viața parohiilor, fără excepție cred, o constituie fenomenul migrației spre țările dezvoltate economic, în special cele din vestul Europei. O statistică din anul 2017 evidențiază că până acum, 4 milioane de români au părăsit țara, iar rapoarte de specialitate arată că populația României va fi în anul 2050 de doar 14,5 milioane de locuitori. Această situație implică efecte, desigur: Între efectele negative ale migrației se regăsește numărul mare de familii afectate de divorț sau în care copiii nu s-au putut bucura de prezența constantă a unuia sau a ambilor părinți. Iar instabilitatea din familii înseamnă o societate mai vulnerabilă. Sigur, se poate vorbi și despre unele efecte pozitive. Spre exemplu, conform unui studiu realizat de Institutul Român pentru Evaluare și Strategie (IRES), din 2006 până în 2015, românii din afara granițelor au trimis în țară aproximativ 52 de miliarde de euro. Dincolo însă de beneficiile pe care le-am putea identifica, migrația este mai degrabă o tragedie pentru neamul nostru. Cu puține excepții, majoritatea celor care au plecat „afară” au fost nevoiți să facă acest pas din motive economice sau, pur și simplu, din dorința de a avea un trai decent, într-o țară mai civilizată. Biserica, prin slujitorii săi, este, mai bine spus, trebuie stringent să fie

interesată de poporul pe care îl păstorește, chiar și atunci când apar fenomene de acest fel, precum și urmări pe termen lung ale acestora: „secerișul este mult, secerătorii puțini...”.

Se vorbește mult, poate prea mult despre pastorația celor ce pleacă din țară spre o viață mai bună în alte țări, dar mai puțin despre familiile, sau persoanele care rămân în țară, în special copiii. Iar cei care rămân, sunt enoriașii propriu-ziși către care trebuie să se îndrepte în primul rând atenția și grija preotului, căci sunt „vulnerabili” și poate singuri, iar aceștia trebuie să simtă că măcar Biserica nu i-a lăsat la o parte, și că sunt parte componentă din acest organism viu, Biserica, trupul lui Hristos.

Fiecare preot se implică în viața parohiei, face parte din arhitectura ei, dar cât de mult reușește să și schimbe ceva, este un lucru ce nu poate fi cântărit concret. Biserica, prin administrația ei, nu poate cădea în ispita de a folosi instrumente de feed-back, aceleași ca în alte domenii, în special economice. Evaluarea o face Domnul Hristos în împărăția Sa cea veșnică, trimițând desigur semne ale acestei implicări în lume, prin oameni. Oamenii vor ști mereu să aprecieze, să răsplătească pe preotul care cercetează un om rămas singur, niște copii cu părinți plecați la muncă peste hotare, sau pe cei divorțați din cauza depărtării de casă și a răcirii dragostei dintre ei, dar și să dea mărturie în acest sens.

Scăderea permanentă a turmei celor păstoriți din cauza pustiirii satelor și a orașelor mici, în special, predominarea materialului față de spiritual la omul de azi, dispariția valorilor familiale sunt motive întemeiate pentru ca preoții să se implice mai mult în îndrumarea credincioșilor săi. Or, dacă un preot trebuie să-i încurajeze și să-i determine pe credincioși de a se mulțumi cu ceea ce au, să rămână uniți până în ultima clipă, să-și crească împreună odraslele, să se îngrijească, în primul rând de suflete, decât de cele materiale, în realitate ei înșiși de multe ori lasă parohia și pleacă la muncă peste hotare, sau, și mai grav, sunt acei intermediari care organizează plecările peste hotare. Multe într-o parohie pornesc de la viața și atitudinea preotului. Tocmai el este acela care trebuie să dezvolte dragostea față de neam și credință.

Pentru a reveni concret la esența acestei discuții, consider că una din metodele cele mai eficiente de a monitoriza și de a ne

implica în viața celor aflați în situația de a avea rude, mamă, tată etc. plecați în străinătate, o constituie *vizita pastorală*. Ne este la îndemână și poate aduce roade de neimaginat. Preotul este bine primit mereu de credincioși, aș putea spune că este *așteptat*, iar atunci când prezența în curtea și casa enoriașilor sa se și concretizează, atunci omul cercetat se simte iubit, ocrotit, chiar important, simte că nu este singur și că îi pasă cuiva și de el. Problema ce se pune în continuare este cea a unui program constant de vizită pastorală, căci dacă vei merge o dată într-un an în casa unui astfel de credincios și atât, nu va fi ceva suficient. Niciodată preotul nu trebuie să-și permită o relaxare din acest punct de vedere: „fă-te pildă credincioșilor cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția. Nu fi nepăsător față de harul care este întru tine...” (I Timotei, 4, 12, 14).

Nu trebuie să fim ispitiți de *autosuficiență*, în raport cu enoriașii noștri, mai ales în aceste situații în care preotul este chemat să reprezinte o prezență activă în viața celor care se confruntă cu problema migrației, direct sau indirect. În funcție de cum vom înțelege să ne asumăm harul preoției, ne vom implica sau nu în aceste cazuri pastorale. Dar știu, că noi, dacă vom face primul pas, Hristos va face doi alături de noi, că vom primi har peste har, că talentul va fi înmulțit, spre slava lui Dumnezeu și spre bucuria și mântuirea oamenilor.

Pr. MARIAN BOGDAN NIȚULESCU

Cuvânt de învățătură în Duminica a cincea din Postul Mare, *Marcu 10, 32-45; Luca 7, 36-50*

„Dar între voi nu trebuie să fie așa, ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru. Și care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă. Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (Marcu 10, 43-45)

Lubiți credincioși,

„Întâia temelie pentru ca omul să deslușească și să deosebească adevărul este smerenia.”³⁵

Ascultând pericopa evanghelică din această sfântă zi de duminică, a V-a din Postul Mare, am ascultat de fapt cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care continuă să ne pregătească și pe noi, creștinii de astăzi, așa cum a făcut-o odinioară cu ucenicii Săi, pentru viața veșnică, mai exact ne învață ce drum să urmăm pentru ca nu cumva să ne rătăcim în întunericul acestei lumi. Un prieten bun al nostru în această călătorie, un sfetnic luminat și în același timp un păzitor neînfricat este virtutea smereniei, tema principală a acestei pericope evanghelice.

Începutul este unul profetic: „Iisus luând la Sine, iarăși, pe cei doisprezece, a început să le spună ce aveau să I se întâmple” (Marcu 10, 32). Contextul istoric ne ajută să înțelegem și mai bine cele descoperite acum de Mântuitorul.

Intraseră evreii de curând în luna nouă a lui Nissan (aprilie) și era obiceiul să se aprindă focuri pe munți și să fie trimiși oameni prin țara întreagă care să vestească că peste paisprezece zile, Israelul urma să serbeze Paștile. În amintirea ieșirii din Egipt, evreii începeau să formeze caravane, se grupau pe familii și plecau spre Ierusalim ca să întâmpine așa cum se cuvine marea sărbătoare. Mulți plecau încă de la sfârșitul lunii martie spre cetatea sfântă. Se bucurau de vremea frumoasă, de soarele care încălzea cu razele sale cele dintâi flori de

³⁵ Sfântul Porfirie Kafsokalivitul, în volumul *Ne vorbește părintele Porfirie*, Ed. Egumenița, Galați, 2003, p. 161

primăvară. Însă, în timp ce poporul era cuprins de o veselie pioasă, Iisus își anunța patimile Sale.

Fiind „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat” (Simbolul credinței, art. 2) timpul se așterne înaintea Mântuitorului Hristos ca un prezent continuu. „Că, iată, ne suim la Ierusalim și Fiul Omului va fi predat arhierilor și cărturarilor; și-L vor osândi la moarte și-L vor da în mâna păgânilor. Și-L vor batjocori și-L vor scuipa și-L vor biciui și-L vor omorî, dar după trei zile va învia” (Marcu 10, 33-34). Știa Domnul tot ce-I vor face oamenii, toate patimile și umilințele la care va fi supus, până în cele mai mici detalii. Și cu toate acestea, gândul Său, sau mai degrabă grija Sa se îndrepta către ucenicii Săi, ca nu cumva, martori fiind ei la suferințele Sale, să se înspăimânteze și să se piardă. De aceea le spune și ne spune „dar după trei zile va învia”. Biruința va fi a luminii asupra întunericului, și nu invers. Fiul Omului va sta pe tronul slavei Sale în împărăția Sa.

Îmbărbătați de acest mesaj, unii dintre ucenicii Mântuitorului nu au mai reținut și cele spuse la început. S-au grăbit să-L identifice cu un războinic, cu un general lumesc, plecat la o luptă pe care a anunțat dinainte că o va câștiga.

În timp ce le vorbea despre biruința Sa asupra morții, ceata apostolilor, avându-L în frunte pe Iisus, pornise deja pe drumul ce ducea la Ierusalim. Auzindu-L vorbind despre înviere, ucenicii trec repede de la starea de tristețe care-i învăluisese până atunci și se lasă cuprinși de o desăvârșită bucurie.

Încep să se gândească la triumfuri, onoruri, demnități și funcții înalte, în timp ce Hristos se gândea la chinurile ce-L așteptau în Ierusalim.

În acest context, cei doi fii ai lui Zevedeu, Iacov și Ioan, vin cu o rugăminte ce pare să nu aibă nicio logică; pare ruptă din alt context: „Dă-ne nouă să ședem unul de-a dreapta Ta, și altul de-a stânga Ta, întru slava Ta” (Marcu 10, 37).

Iată cât de ușor este să te depărtezi de virtutea smereniei și să fii cuprins de păcatul cel greu al slavei deșarte. Cei doi apostoli ajung să-I ceară Mântuitorului slavă lumească, să stea ei de-o parte și de alta a Lui, așa cum stau cei mai de seamă generali lângă un împărat sau lângă un rege. Își doreau deci putere; ba chiar își doreau să stăpânească peste ceilalți semeni ai lor, să aibă autoritate asupra lor. Împărăția lui Dumnezeu devine pentru cei doi o împărăție lumească,

o împărăție care stăpânește.

„Nu știți ce cereți” (Marcu 10, 38), le-a răspuns Mântuitorul cu blândețe. La o astfel de doleanță, un învățător lumesc s-ar fi supărat pe ucenicii pe care-i pregătise timp de trei ani. El însă le atrage atenția că această dorință izvorăște din ambiția și pofta de a se înălța mai presus de ceilalți, de a ocupa niște locuri ce au fost pregătite de Tatăl cel ceresc pentru cei care merită să le ocupe, după faptele lor. Șederea de-a dreapta și de-a stânga Fiului în Împărăția Sa este darul lui Dumnezeu pentru cei care s-au smerit până la o asemenea înălțare, nu pentru cei care vor să se înalțe până la cădere. O astfel de ambiție, precum cea a fiilor lui Zevedeu, era cu totul străină de învățătura lui Iisus.

Împărăția lui Dumnezeu este pentru cei care se fac vrednici de ea în această viață, nu pentru cei care vor să profite de o presupusă chemare ori o părută „apropiere de Hristos sau de vreo legătură de rudenie cu El”, așa după cum spunea Sfântul Nicolae Velimirovici.³⁶

Tocmai din acest motiv, după ce le atrage atenția că nu știu ce cer, Mântuitorul îi întreabă „Puteți să beți paharul pe care îl beau Eu sau să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu?” (Marcu 10, 38). Paharul cel amar al patimilor și botezul sângelui erau expresia chenozei Fiului lui Dumnezeu care se smerește împrăștiindu-și firea omenească. Ceea ce doresc cei doi apostoli este exact opusul. Își doresc ca firea omenească să-și împrăstie firea dumnezeiască, având însă la temelie acestui demers pofta de stăpânire, nicidecum dragostea, care „îndelung rabdă...”, este binevoitoare, nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă” (I Corinteni, 13, 4-7).

Răspunsul dat de cei doi apostoli la întrebarea de mai sus este unul scurt: „Putem” (Marcu 10, 39). Și este și adevărat. Pe de o parte, izvora din convingerea apostolilor care erau gata să-L urmeze oriunde pe Mântuitorul, iar pe de altă parte prefigura paharul suferinței pentru Domnul și pentru Evanghelia Lui. Sfântul Iacob a fost ucis de Irod, iar Sfântul Ioan a fost surghiunit în Patmos de către

³⁶ Vezi vol. *Predici*, Ed. Ileana, București, 2006, p. 192

împăratul Domițian.

Învățătorul atrage încă o dată atenția că „a ședea de-a dreapta Mea, sau de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor pentru care s-a pregătit” (Marcu 10, 40). Cu alte cuvinte, intrarea în Împărăția Cerurilor nu poate fi rezultatul unei decizii arbitrare a lui Dumnezeu, ci este rezultatul sau încununarea unor strădanii personale. Cu cât aceste strădanii sunt mai intense, cu atât locul ocupat în această împărăție este mai apropiat de Fiul lui Dumnezeu. „Smerenia până la lepădarea de sine și dragoste până la moarte”³⁷ a căutat Domnul să semene în inima ucenicilor Săi. De altfel, aceste două virtuți au fost și rămân singurele capabile să înfrângă păcatul cel greu al mândriei.

Este adevărat că am putea să găsim și o oarecare justificare pentru cererea celor doi apostoli, Iacov și Ioan, în sensul că ei își doreau să moștenească Împărăția lui Dumnezeu, își doreau mântuirea; iar mântuirea ar trebui să fie dezideratul oricărui om. Este greșită însă atât concepția lor despre Împărăția lui Dumnezeu, cât și felul în care se poate dobândi aceasta. Împărăția lui Dumnezeu nu are nimic în comun cu împărățiile de pe pământul acesta, iar locurile în această împărăție nu se dobândesc precum dregătoriile lumești.

Că așa stau lucrurile ne încredințează versetele următoare ale pericopei evanghelice: „Și auzind cei zece, au început a se mânia pe Iacov și pe Ioan” (Marcu 10, 41). O vrednicie sau demnitate legitimă, care este după voia lui Dumnezeu, poartă cu sine un caracter deosebit, atrage respect și venerație; în același timp, vredniciile nelegitime, care au la bază doar ambiția, lăcomia, înșelăciunea și viclesugul încalcă voia lui Dumnezeu și atrag oprobriul sau disprețul semenilor. Aceasta este reacția celorlalți zece apostoli, care sancționează imediat rătăcirea în care erau gata să cadă cei doi frați ai lor.

La fel de adevărat este și faptul că supărarea celor zece nu avea în sine nimic duhovnicesc. Nici ei nu înțeleseseră cu adevărat mesajul sau învățătura Domnului Iisus. Și reacția lor izvorăște din gelozie, poate chiar din invidie. Auzindu-i pe cei doi, fiecare se va fi gândit că poate să ceară pentru sine această cinste de-a ședea de-o parte ori de alta a Mântuitorului, când va veni întru slava Sa. Dădeau deci și ei dovadă de aceeași slăbiciune, erau la fel de nechibzuiți ca și Iacov și Ioan.

³⁷ Sfântul Nicolae Velimirovici, *Predici*, p. 192.

Văzând atmosfera tulbure creată, Mântuitorul Iisus Hristos „chemându-i la Sine, le-a zis: Știți că cei ce se socotesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpânesc. Dar între voi nu trebuie să fie așa, ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru. Și care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă” (Marcu 10, 42-43). Le atrage atenția că între cei care stăpânesc în lumea aceasta și cei care vor să ocupe un loc de frunte în Împărăția lui Dumnezeu este o diferență mare. Mai marii lumii acesteia domnesc și stăpânesc peste semenii lor, iar cei mai mari din Împărăția lui Dumnezeu slujesc fraților lor.

Stăpânitorii acestei lumi primesc de la supușii lor închinarea folosindu-se de frică. Caută să obțină această închinare întemeindu-o pe puterea și pe averea lor. În Împărăția lui Dumnezeu, întâietatea se câștigă însă prin slujire, prin smerenie, prin deșertare de sine: „Căci, oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța” (Luca, XIV, 11).

Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că „smerenia nu înseamnă ca un păcătos să se socotească pe sine cu adevărat păcătos, ci aceea este smerenie, când cineva se știe pe sine că a făcut multe și mari fapte bune, și totuși nu cugetă lucruri înalte despre sine, ci zice ca Sfântul Apostol Pavel: „Cu nimic pe mine nu mă știu vinovat, însă aceasta nu mă îndreptează pe mine” (I Corinteni 4, 4)”... Pe când mândria este moartea virtuților și viața păcatelor, smerenia este moartea păcatelor și viața virtuților.”³⁸ Sau așa cum spunea Părintele Arsenie Boca „Iubește smerenia, că prin ea Dumnezeu îți va acoperi păcatele. Smerenia este sarea virtuților.”³⁹

Va ocupa cel dintâi loc de lângă Mântuitorul Iisus Hristos acela care va fi capabil să se jertfească pe sine pentru ceilalți, „făcându-se tuturor slugă”. Iată ce paradox! Cel dintâi în Împărăția lui Dumnezeu, cel care se va bucura de cea mai mare cinste și va fi așezat lângă Hristos va fi acela care în lumea aceasta nu doar va sluji semenilor, ci va fi tuturor slugă. O astfel de smerenie „este capabilă

³⁸ Ala Rusnac, *Cugetări duhovnicești - din înțelepciunea sfinților*, vol. I, Ed. Epigraf, Chișinău, 2009, p. 172.

³⁹ Ala Rusnac, *Cugetări duhovnicești - din înțelepciunea părinților contemporani*, vol. II, Ed. Epigraf, Chișinău, 2011, p. 83.

să acopere toate păcatele”, așa cum spune Sfântul Antonie cel Mare.⁴⁰

Este adevărat că aceste învățături ale Mântuitorului, desprinse din pericopa evanghelică de astăzi se aseamănă cu cele din pilda vameșului și fariseului (de la începutul Triodului). Numai că atunci Mântuitorul ne vorbea despre smerenia în rugăciune, ca punct de plecare în urcușul nostru duhovnicesc, în timp ce acum ne cere să ne împrapiem „smerenia suprafirească”, așa cum o caracteriza Sfântul Isaac Sirul, o harismă ce se dă acelor care au dobândit toate virtuțile, căci „numai în desăvârșirea virtuților se poate dobândi smerenia... care este haina lui Dumnezeu”.

Ultimul verset: „Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (Marcu 10, 42-45) ne descoperă și roadele smereniei Fiului Omului – răscumpărarea sau mântuirea pentru mulți, pentru cei care cred și lucrează în acest sens.

Iubiți credincioși,

Exemplul desăvârșit de smerenie L-a dat chiar Mântuitorul Iisus Hristos, la puțin timp după acest dialog cu ucenicii Săi. De altfel, Fiul lui Dumnezeu nu a dat oamenilor nicio poruncă pe care să n-o fi urmat El mai întâi. Iar porunca slujirii a împlinit-o în chip desăvârșit în toată viața Sa pământească, de la naștere și până după slăvita Sa înviere, prin neîncetata Sa lucrare pentru binele oamenilor.⁴¹

Ne atrag atenția ultimele cuvinte din versetul de mai sus „să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți”; nu spune Domnul „pentru toți” ci „pentru mulți”, ceea ce înseamnă că vor fi și unii oameni care nu vor vrea să primească dragostea Lui, nu vor vrea sau nu vor fi capabili să prețuiască așa cum se cuvine dragostea și jertfa Lui.

Așadar, pentru Domnul nostru Iisus Hristos slujirea merge până la suferință și moarte, pentru că El slujește din dragoste, și nu din datorie. Ni se descoperă aici legătura strânsă dintre iubire și smerenie: „Iubirea și smerenia sunt sinonime”, așa cum spunea

⁴⁰ Ala Rusnac, *Cugetări duhovnicești - din înțelepciunea sfinților*, vol. I, p. 63.

⁴¹ Sfântul Nicolae Velimirovici, *Predici*, p. 194.

maica Gavriilia Papaiannis.⁴²

Plecând la casele noastre să medităm și la două păcate foarte răspândite la noi, așa cum le caracteriza părintele Ilie Cleopa, - slava deșartă și mânia. Aceste păcate au amenințat să cuprindă chiar pe ucenicii Mântuitorului Iisus Hristos; și nu la începutul perioadei lor de ucenicie, ci la sfârșitul acesteia. Iată cât sunt de primejdioase. Singura armă ce le poate birui este smerenia izvorâtă din iubire: „Celui cu adevărat mare nu-i este greu să se smerească în față oricui. Celui cu adevărat curat nu-i este greu să spele pe oricine. Celui cu adevărat sfânt nu-i este greu a face totul în tăcere și cu cea mai discretă duioșie. Cel cu adevărat iubitor va face întotdeauna totul cu plăcere, cu bucurie, cu blândețe, cu prietenie. Cel cu adevărat înțelept va păstra esența adevărului tuturor lucrurilor. Celui ce înțelege nu trebuie nici să-i faci mult, nici să-i arăți mult, nici să-i vorbești mult.”⁴³

Să rugăm pe Bunul Dumnezeu să ne întărească și în cele două săptămâni care au mai rămas până la slăvitul praznic al Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos să pășim hotărât pe calea pocăinței, a postului și a rugăciunii, având la temelie demersului nostru smerenia. Să-I cerem să ne dăruiască numai cele ce ne sunt de folos pentru mântuire și să ne ferească de tot păcatul. Amin.

Pr. conf. dr. SERGIU-GRIGORE POPESCU

⁴² Vezi vol. *Maica Gavriilia, Asceta Iubirii*, Ed. Episcopia Giurgiului, Bucuresti, 2014, p. 375.

⁴³ *Preotul martir Constantin Sârbu. Lacrimă și har*, Ed. Bonifaciu, Bacău, 2010, p. 147.

„Milă voiesc, iar nu jertfă” (Matei 9, 13)

De ani de zile, doi țărani ruși se învoiseră să facă împreună o călătorie la locurile sfinte, să vadă orașul patimilor și Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, Ierusalimul, să se închine în sfintele lăcașuri de acolo unde El se rugase. Era supremul țel al vieții lor. Și iată-i porniți la drum, plini de cea mai sfântă nerăbdare, neîngăduindu-și pentru odihnă, uneori decât un scurt popas și, aceasta părându-li-se o neiertată zăbavă în calea fericirii spre care, de ar fi avut aripi, ar fi zburat ziua și noaptea, la fel ca stolurile de cocori, în timpul migrărilor de primăvară și toamnă. Drumul i-a dus și prin locuri cu multe lipsuri, băntuie de foamete și suferințe. Unul dintre țărani a fost atât de mișcat de mizeria ce-l înconjură într-o casă în care ceruseră ospete, încât i-a fost cu neputință a-și mai continua drumul. Rămase acolo și, cu banii de călătorie pe care îi mai avea, făcut tot ce omenește era posibil pentru a alina suferințele acelor oameni.

După ce bolnavii s-au vindecat, și nevoile au fost îndulcite, cu ceea ce i-a mai rămas din bani a luat drumul de întoarcere acasă, unde, cu ajutorul lui Dumnezeu, a ajuns sănătos. Celălalt țaran rus și-a continuat însă drumul și odată sosit la Ierusalim, a început cu multă evlavie să cerceteze Sfântul Mormânt și nu mică i-a fost mirarea când acolo, mai aproape decât toți cei îngenunchiați lângă mormântul Domnului, înconjurat de lumină, a văzut pe tovarășul lui de drum, de care nu mai știa nimic de când se despărțiseră. Voi să-l aștepte la ieșirea din biserică, dar acesta nu a mai ieșit. Să i se fi părut?

Îl văzuse doar atât de bine și era cu putință să-i confunde rubașca. După ce își văzu visul împlinit și simțindu-și sufletul împăcat, a pornit-o spre casă, aflând în timpul călătoriei de întoarcere și motivul prietenului său de întrerupe călătoria. A înțeles atunci și rostul vedeniei de lângă Mormântul Domnului; înțelesese că fapta prietenului, mila arătată de el celor în suferință, jertfa sa, a fost mai bine primită, înaintea lui Dumnezeu, decât osteneala pelerinajului său la Ierusalim. Înțelesese că a sătura pe cei flămânzi, a adăpa pe cei însetați, a îngriji pe cei bolnavi, a găzdui pe cei străini, sunt fapte de aleasă cinstire în fața lui Dumnezeu, a celui ce a voit să se identifice cu toți cei în suferință, și care, în nesfârșita Lui bunătate ne-a lăsat

poruncă pentru toate veacurile: „Milă voiesc, iar nu jertfă” (Matei 12,7) și „Întrucât ați făcut acestea unuia dintre acești frați prea mici, Mie Mi-ați făcut” (Matei 25, 40).

„De cumva te îndoiești că Dumnezeu vede tot ce faci, gândește-te că tu, om fiind și pământ, poți vedea deodată mai multe lucruri. Înțelege dar că Dumnezeu cu atât mai mult poate aceasta, care toate le vede, până la grăuntele de muștar, ca unul ce tuturor le dă viață și de toate se îngrijește, precum voiește” (Dumitru Stăniloae, *Filocalia*, vol. I, Tipografia Arhidecezană Sibiu, 1946).

Pr. ION-CRISTIAN MORLOVA